

ROMAN ROMANOV:

FRANC KORITNIK IN NJEGOVA DRUŽINA.

I.

Franci je gnal živino na pašo, voli in krave so šli mirno naprej, vse glave so se enakomerno pripogibale in dvigale pri hoji in repi so mahali po muhah na desno in levo. Junci in telice pa so bili zelo razpoloženi. Skakali so na meje gori, puhali so naglas, tekali naprej in v stran in zopet čakali na mirno hodečo čredo.

Franci je šel za njo — bosonog fantek, črnih las in mirnega in lepega lica. V desnici je držal kratko šibo in potoma je odbijal z njo rožam glave in včasih je udaril po grmu in obtrgani listi so padli na tla.

Meseca junija je bilo to in lepo jutro je bilo tistikrat. Solnce se je bilo že napravilo na pot, že je pogledalo izza obžarjenih vrhov in radostni žarki so se razlili po holmih in dolinah. Rosa se je svetila vsepovsod kakor biseri, po gričih in rebrih se je iskrito in rože so stale po polju z globoko upognjenimi glavami. V velikem hrastu sredi vaških pašnikov se je budilo poletno življenje, tuintam je zašumelo, v vrhu se je glasila vesela ptica, samotni hrošč se je dvignil izpod rosnih listov in je glasno odbrenčal.

Franci je prišel do hrasta in se je ustavil pred klopico, ki je stala ob deblu. Tončka je že sedela tam, drobna, dvanajstletna punčka bledega obraza in velikih oči. Velike in modre oči je imela in kakor bi bila sama žalost v njih.

„Danes pojdi stran, Tončka! Sam bom, moram misliti!“

Tako je rekel Franci lepooki pastirici in Tončka se je ozrla vanj s svojimi modrimi očmi.

„Moraš misliti?“ . . .

Tončka je vprašala boječe in Franci je sedel in se obrnil v stran.

„Samo neumni ljudje ne mislijo . . .“

„Jaz sem menila, da mi poveš danes o mestu: velike hiše, ženske s klobuki in slamniki . . .“

„Misliti moram; zbogom, Tončka!“

Vstala je in odšla po griču doli k svoji živini. Lepo se je vse paslo in čulo se je enakomerno trganje trave. Včasih je prišla mimo leporejena krava, ustavila se je in je pogledala pastirico in odšla proti griču. Obstala je na sredi pota, sklonila je glavo globoko doli in se pasla dalje.

Franci je bil sam na majhni klopici pod starim hrastom, z rokami je podprl glavo in prste so pokrili njegovi veliki in črni lasje. Mislil je na mesto, kamor je bil šel prejšnji dan s svojo materjo, in sami lepi spomini so plavali pred njegovimi očmi. Zaželelo se mu je, da bi šel tja, naučil bi se marsičesa, in kadar bi se vrnil, bi prevzel službo učitelja in organista. Domislil se je, da bi hodil na izprehode z lepo in svetlo palico v roki, v svoji sobi bi imel fortepiano, med tednom bi učil vaške otroke in ob nedeljah in praznikih bi igral v farni cerkvi na orglje, kakor dela vse to njegov stric. Čemu pasti živino in biti dolgo dolgo pastir, potem delati na polju, dobiti v svojo last eno izmed zakajenih vaških hiš in delati lepo na polju dalje? . . . Človek, ki je še mlad in ima poguma, se poslovi od volov in krav, od pašnikov in od vasi in od doma se poslovi; v modre oči pogleda Tončki in reče: Zbogom . . . Zbogom voli in krave in pašniki in dom in vas, zbogom, modre oči, in zbogom, Tončka — in vreže si palico iz najbližjega grma in stopi naprej . . .

Veselo je bilo pri srcu Francitu, ko ga je objela misel, da bi šel na pot, sredi travnikov in trat, mimo gričev in holmov do mesta doli, in tako bi se pričelo novo življenje.

Solnce se je bilo že dvignilo nad vrhovi in zarja je bila izginila popolnoma. Tudi rose ni bilo več in rože so dvignile svoje glave kvišku, pisano-barvani metulji so jih obiskavali in se poslavljali. Za vasjo nekje so peli v polju mladi kosci.

Tončka je sedela daleč doli v dolini pod samotnim gabrom, gledala je v daljavo in dolgčas ji je bilo. Včasih je pogledala gori proti holmu in hrastu, gledala je dolgo časa in se je potem zamislila. Čuden je postal Franci v zadnjih časih in nič več ji ni nagajal. Niti udaril je ni več že dolgo. Tončki je prišlo na pamet, da je mogoče bolan in ji je bilo žal, da ga še ni vprašala. Mogoče ga boli tukaj . . . tamkaj . . . in je sam zase in čemerem. Mislila je, da bi šla k njemu, za roko bi ga prijela in lepo in nalahko vprašala: Ljubi Franci, ali si ti bolan? . . .

Tako je menila in je vstala in se napravila gori proti holmu. Vroče je bilo in v glavo jo je peklo, ko je prišla komaj na pol pota. Potegnila je rožnat robec čez glavo in je šla počasneje navkreber. Naposled je prišla do hrasta in lepa in prijazno hladna senca jo je objela. Kakor poprej je sedel na klopi Franci, z rokami je podpiral glavo in prste so deloma pokrivali črni in dolgi lasje. Tončka je sedla rahlo k njemu, stegnila je roko in ga prijela za desnico in nalahko in ponižno ga je vprašala:

„Ljubi Franci, ali si ti bolan?“ . . .

„Ljuba Tončka, ali si ti neumna!“

Franci je dvignil glavo in se je na glas zasmel.

„Misliti moram, zbogom, Tončka!“ . . .

Vstran se je zopet obrnil, podprl je glavo z rokami, in Tončka je vstala in počasi odšla. Pod tisti gaber se je vrnila nazaj in Franci je ostal sam in je mislil dalje.

Šlo mu je po glavi, kje bi našel pot, kako bi bilo mogoče v mesto doli, do učenja.

Ob tej priliki je mislil na strica in predstavljal si je vse v vseh mogočih slučajih.

Na tihem ob mraku je odšel iz hiše, nikomur ni rekel besedice — mimo vogala, ob vrtni ograji, tam pod drevjem in na cesto in lepo naprej. Tuintam je malo strah, tuintam plašno zašumi, sence šinejo preko, sova zasovika . . . Glej, in prišel je do strica. Na vrtu je sedel z dolgo pipo v ustih, in Franci je pozdravil: „Dober večer, stric!“ . . . Začudijo se oči, namršijo se obrvi, sprijazni se zopet obraz in odgovor je prijazen in ljubezniv: „Pa kaj, Franci!“ . . . „Prišel sem, stric, zato in zato . . .“ Razveseli se obraz in upapolne besede se začujejo . . .

Tako si je predstavljal Franci, da je šlo vse lepo in brez težav od rok, ali pozneje mu je zopet prišlo pred oči popolnoma drugače in žalostno. Stric je pogledal z začudenimi očmi, namršil je obrvi in obraz se ni več sprijaznil: „He, v mesto, v mesto bi rad . . . He, v mesto je predaleč, domov imaš bliže in zavoljo tega — domov! . . . Noč je že — in hitro, Franci, ker je strah!“ . . .

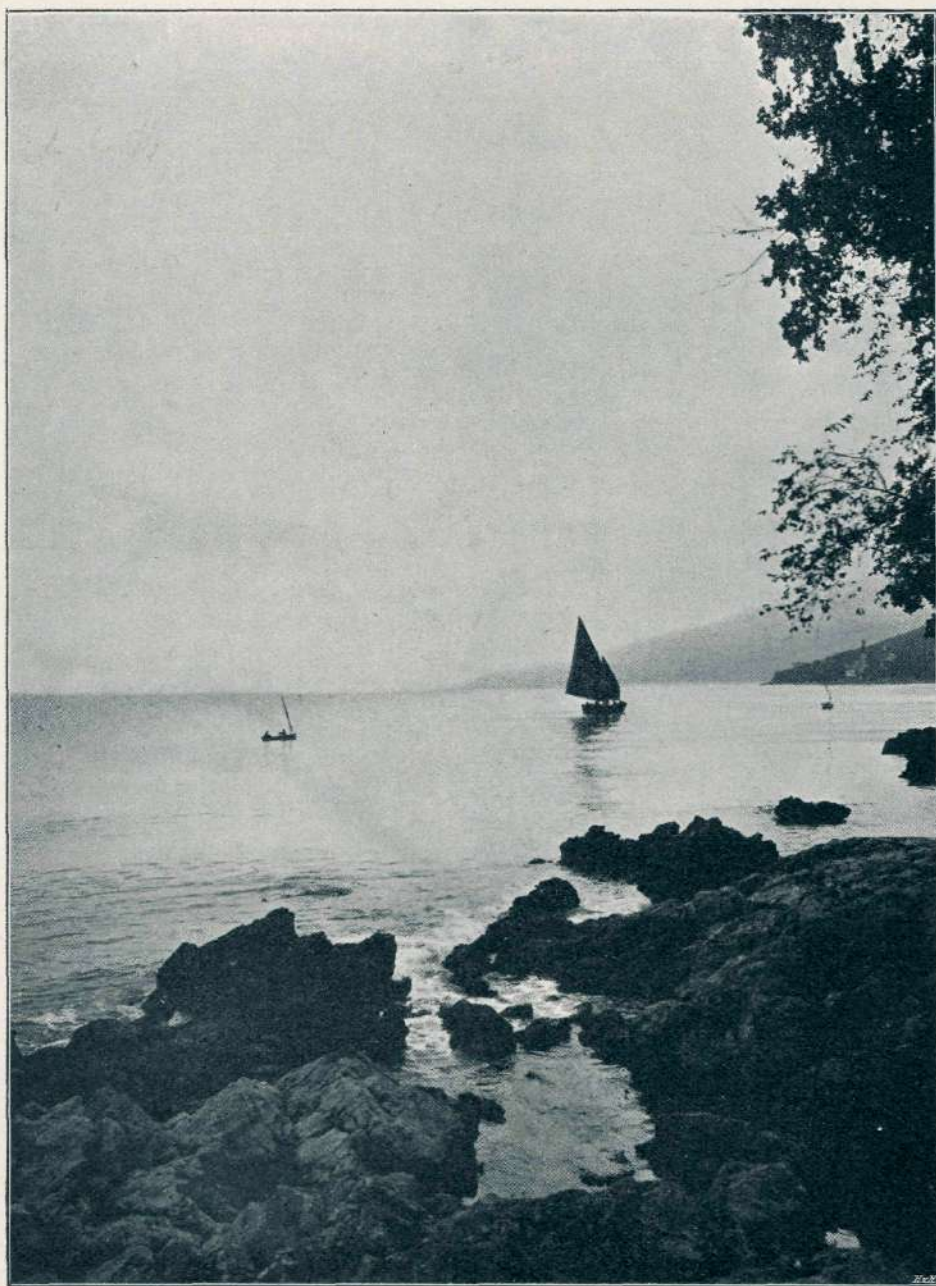
Na ta način je tudi mislil Franci in brezupno mu je bilo pri srcu in žalostno. Ali to je trajalo trenotek, in najlepša ugodnost se je odprla pred očmi . . . Na pot, Franci, ti, ki si se sam spomnil nanjo! . . . Kakor bi ga bil kdo zaklical s temi besedami, s čistim, močnim in jasnim glasom zaklical — je dvignil glavo vstal in se zravnal in pogledal okoli sebe.

„Zbogom, voli in krave in pašniki in dom, zbogom, modre oči in zbogom, Tončka — in vrezati palico iz najbližjega grma in po cesti naprej! . . . Kaj bi se bal človek tujine, ki ga ni strah pred sencami, ki švigajo preko ceste in lahko vzame pametno slovo od tega, kar ga je najbolj ljubeče vezalo nase in na svojo lepo in nikoli pozabljeno stran . . .

Tako je postal Franci vesel, da je šel po holmu doli in naprej čez dolino pod tisti gaber, kjer je sedela Tončka.

„Bog daj, modre oči, Bog daj, Tončka!“ . . .

Veselo je bil razpoložen in vesele poteze so bile po njegovem obrazu. Sedel je k njej

NA MORJU PRI OPATIJI.

doli v travo in odtrgal veliko kresnico, ki je cvetela tik njega. Zataknil jo je v Tončkine lase in hipoma se domislil in je vstal.

„Čakaj, Tončka, tako lepo te bom napravil, kakor sem videl v mestu . . . Čakaj, Tončka!“ . . .

Vstal je in ji je razplel kiti in je razpustil njene težke plave lase po hrbtu in po ramah

in je natrgal kresnic in drugih rož in jih zataknil po laseh. Potem je stopil korak pred njo in jo je opazoval z živimi očmi. Tako bled in tako silno droben je bil njen obraz, polno milobe je bilo v njem in modre oči so bile tako globoke in brezdanje . . .

„Vidiš Tončka, to se ne prispodobi na paši!“ . . .

Zasmejal se je zopet veselo in je hipoma pobral cvetove iz njenih las in jih vrgel v travo. In Tončki se je zdelo, da je šlo mimo nje nekaj zelo lepega, ki ne bo prišlo k njej nikoli . . .

Ob tistem času je bilo že zelo vroče, zakaj solnce se je dvignilo visoko nad gore in milijoni žarkov so se vsuli dol po vsi naravi. Živina je pričela dvigati glave, branila se je muham in je iskala sence. Več se ni pasla, in Franci in Tončka sta jo zbrala skupaj in odgnala skupaj.

Franci je po poti molčal, in Tončka ga je vprašala po vzroku.

„Ti ne vidiš tega, Tončka — ali pride!“ . . .

Važno ji je to povedal in Tončka je izpregovorila zelo začudena.

„Kaj?“

„Zbogom bom rekel — zbogom, modre oči, zbogom, Tončka, — in potem nikdar več . . .“

Tončka ga ni razumela in ga je vprašala še enkrat. Ali Franci se je premislil in je molčal.

Tako sta prišla molče do vasi in se razšla. Franci je gnal živino v hlev — najprej domačo kravo v domači hlev in potem sosedove lepe voli in lepe krave in telice v sosedov hlev. Potem se je vrnil na hišni prag in se je tam zamislil.

Mislil je na mesto in na svoje učenje. Človek bi vse lepo opravil, ako bi posegel v žep in bi prinesel vun pest svetlih desetih — ali tako je stvar nekoliko sitnejša. Hudo je, ako človek potrebuje denarje in poseže s prazno roko v žep in prinese vun zopet prazno roko — hudo je.

A Franci se je oprostil teh težav in se je spomnil na dobre in usmiljene ljudi. „Take-le najdem in dali mi bodo malo jesti in mogoče kako desetico, in oče bo preskrbel obleko — in na ta način pojde . . . Mirno se bo vleklo naprej, prišla bo jesen, Franci v šolo, prišla zima, pomlad, poletje, Franci domov . . . in zopet jesen, in Franci v šolo, in tretja in četrta jesen in konec . . . Tako se bo vleklo naprej do konca, minilo bo in človek sam ne bo vedel, kako.

Tedaj se je bila vrnila mati s polja, z veliko košaro se je približala, zasopljena in znojna.

„Kaj delaš, Franci? — Pojdi k očetu na polje!“

Vstal je in je poiskal motiko, na ramo jo je del in se je izgubil za vogalom.

Oče je okopaval na njivi krompir in Franci je prišel in je pričel na drugem kraju. Daleč je bilo od očeta do sina, in ko je oče začul kopanje se je obrnil.

„Kaj si prišel? . . . Prav, da si prišel!“ . . .

Franci ni ničesar rekel in oba sta delala mirno naprej.

„Vroče je!“ . . .

Oče je izpregovoril z močnim glasom in se je oprl na motiko.

„Vroče“ — se je oglasil Franci in si je z rokavom otiral pot. „Dobro je stricu, ki ne rabi motike in sedi v senci in v hladu . . . Tako je . . . če gre človek v mesto . . .“

Franci je dvignil motiko in jo zasadil v zemljo.

„Jaz bi tudi šel . . . v mesto . . .“

Te besede je izpregovoril med kopanjem in potem je delal molče. Tudi oče je že zopet dvigal enakomerno motiko in tako sta delala oba enakomerno naprej.

Ura v vaškem zvoniku je bila dvanajst in potem je zazvonil zvon prijetno in naglas. Lepo se je razlegal daleč naokoli, in oče in sin sta prenehala in se razkrila. Stala sta še tako nekaj časa in potem sta odšla proti domu.

Že se je kadila na mizi velika skleda krompirja. Lončena je bila in belo opisana, in Franci se je domislil na strica. Opoldne stoji na mizi bela skleda, beli krožniki okoli nje in lepe in svetle žlice od kovine. Mislil je tiho in je zajel z leseno žlico samo tu-intam.

„Jej, Franci, jej! — Pa zakaj ne bi jedel?“ . . .

Mati ga je silila in porinila z žlico na njegovo stran bolj zabeljene kose.

„Saj jem!“

Franci je zajel v veliki lončeni skledi, in dve muhi sta se prijeli in padli v žlico.

Franci je vrgel vse skupaj pod mizo in je zajel na novo. Mislil je na strica. V sobi je mirno, redkokje leze samotna muha, okna velika in rože na njih, bela skleda na mizi, beli krožniki okoli nje in žlice od kovine...

Po kosilu sta odšla z očetom na polje, in za njima je prišla tudi mati. Delali so na njivi ob tisti veliki vročini. Peklo je v glavo, v hrbet, od vseh strani in povsod, in znoj je tekel po obrazu, po prsih, po telesu... Molčali so vsi trije, samo redko, redko je izpregovoril kdo posamezno besedo.

Ko je minevalo popoldne, je odšla mati proti domu. Vrnila se je kmalu in je prinesla vode in kruha. Trdega, popolnoma črnega kruha je prinesla, ki se je drobil v ustih in je bil samo za lakoto.

Franci je zopet mislil na strica, na lepo pobeljeno sobo brez muh, samo redkokje leze katera, na mizi hleb belega, pšeničnega kruha, visokega, lepodišečega...

Minilo je naposled popoldne in skrilo se je solnce. Zašlo je za najvišje vrhove in v rdečem škrlatu so se videli v daljavi in nad njimi je gorelo nebo od svetle žerjavice. Polagoma je prihajal na polja in njive hlad, polagoma se je temnilo nebo in že ni bilo več škrlatastih vrhov, in že ni bilo več svetle žerjavice. Temna gorska slemena so stala v daljavi, in stemnelo je bilo nad njimi nebo. Pričelo se je mračiti, prihajal je mrak od vseh strani, iz gozdov, iz dolin, iz vznožja gori in se je pomikal proti vrhu, in od neba dol in se je pomikal proti vznožju, legal je po dolinah in po holmih in je naposled zakril daljave.

Franci in oče sta bila na poti proti domu in ko sta stopila v sobo, se je že kadilo na mizi. Zopet je bila na mizi velika lončena skleda, globoka in belo opisana in lesene žlice so ležale okrog nje. Sedli so okoli mize in so zajemali v veliki skledi; muhe so letale okoli, lazile po mizi in se zbirale ob kaplji, ki je bila kanila od žlice.

Po večerji je šel Franci pred hišo in je sedel tam na staro klop. Lep večer je bil vse naokoli in Franci je mislil sredi tega lepega večera svoje velike misli. Čakal je,

da utihne v veži, da postane po hiši mir in tedaj se napravi na pot.

Potihnilo je naposled in Franci je vstal in je šel na tihem od hiše – mimo vogala, ob vrtni ograji, tam pod drevjem in na cesto in lepo naprej...

Večer je bil lep in prijazen. Polno zvezd je gorelo na nebu in celo rimska cesta se je natančno videla. Šla je preko neba, tu-intam je bila širja in tu-intam ožja in popolnoma ozka... Luna je plavala na vzhodni strani in mehka mesečina se je razlivala po naravi. Po drevju, ki je rastlo ob cesti, je pogostokrat zašumelo. Bila je sapa, ki se je zbudila hipoma in je pihnila mimo in včasih tudi samotna ptica, ki se je bila zakasnila na ta večer in ni imela pravega prenočišča.

Včasih je prišla na cesto samotna senca, zamajala se je in se je majala naprej in izginila. Menda je šel popotnik čez cesto in po kolovozni poti naprej gori proti šumi...

Tudi sova je priletela v bližino, sedla je na sleme samotnega kozolca in je na glas in plašno zasovikala. Zazvenelo je mrzlo in preplašeno in strah je bilo. Potem je sova odletela proti hosti gor in zopet je bilo mirno in tiho.

Franci je bil že na pol pota in tedaj je slišal pred sabo glasno petje in se je domislil na vaške fante. Bal se jih je in je stopil na stran in se skrivil v obcestno grmovje. In pesem je prihajala bliže in bliže, že se je čula vsaka beseda, že se je natančno vse razumelo in sence so se pokazale po cesti; fantje so prišli in so odšli pojoč naprej...

Gubila se je zopet pesem v daljavi, tiše in tiše se je čulo, in Franci je stopil izza grmovja in nadaljeval svojo pot.

Že se je videla v mesečini bela hiša in Franci je pospešil korake, celo potekel je in se je potem zopet ustavil, da si oddahne in stopi mirno in pametno pred sirica, ki sedi na vrtu in kadí tobak.

Odrinil je vrata sredi vrtnih ograje in je stopil na vrt. Takoj je opazil strica, ki je sedel pri kamniti mizi, dolgo pipo v ustih in nazaj naslonjen.

„Dober večer, stric!“ . . .

Stric se je sklonil naprej in se je globoko začudil. Še enkrat je natančno pogledal in dalje naprej se je sklonil.

„Kaj si res“ . . .

„Jaz sem — Franci — jaz“ . . .

„Pa kaj“ . . .

„Prosim lepo, o stric, da se ne bi nad mano jezili“ . . .

Franci je pričel potihoma in je po prvih besedah nekoliko postal.

„Pa kaj“ . . .

Zopet se je oglasil stric in začudenja poln je bil njegov obraz.

„Težko mi je biti pastir in žalostno mi je, kadar okopavam krompir ali koruzo“ . . .

Franci je zopet preстал in malo počakal.

„In? . . .“

Stričev obraz je bil isti, kakor prej: začudenja poln in oči uprte v fanta

„Odkar sem bil v mestu . . . jaz nič ne vem, o stric, prišlo je in zdaj mi je težko in žalostno . . . Jaz mislim, da bi šel od doma, v mesto bi šel do učenja . . . Jaz mislim, da mi ne bi bilo potem več težko in žalostno . . .“

Stric se je začudil še enkrat in potem se je nasmehnil.

„Le pojdi domov, Franci; in to se bomo že še zmenili. Deset je ura, hitro, Franci, ker je strah!“ . . .

Stric je vстал in je stopil k njemu. Prijel je fanta za rokav in ga je obrnil proti vratom.

Franci je odšel popolnoma tiho, ker je čutil globoko v svojem srcu veliko ponižanje in pobitost.

Kam bi šel, mali revček, ko ne moreš, kam bi šel, ponižni beraček? . . . Tako se je zdelo fantu, kakor bi ga smešile za njim izrečene besede, na skrivaj za njim povedane tam izza jarka, izza tistega grma zadaj od silno hudobnega človeka . . .

Kaj sanjaš, neumni pastirček, kaj sanjaš, revni ciganček . . . Še se je zdelo fantu, da čuje besede za sabo, da jih je polno za njim, zaničljivih in preziranja polnih, da prihajajo vsak hip; kadar zašumi drevje, da

se jih vsuje nanj velika tolpa, kadar zašepče po grmovju, da jih vstane poltiha množica . . . Hitro je šel, potekel in zopet šel, postal za trenotek in posluhnil in naglo nadaljeval svojo pot . . .

Pozno je bilo in zvezde na nebu so gorele mirno naprej in luna je plavala med njimi. Sapa je zapihala pogostokrat, zašumelo je po drevju, zašepetalo je po grmovju in med žitom na polju je vstalo poltiho šepetanje . . . Netopirji so letali semintja, letali so komaj par pedi od ceste in se dvigali zopet kvišku v naglih kolobarjih. Tam . . . tu . . . visoko, naravnost nad glavo, tam daleč . . . samo majhno od gorskih vrhov se je vtrnila zvezda in izginila . . . Samo tuintam trenoten šepet, semintja preplašen glaš . . . in tiho je molčala lepa poletna noč . . .

Franci je prišel do doma tih in pobit, zlezal je na pod in legel na slamo. Truden je bil in izmučen in je zaspal. V spanju je bil nemiren, sanjal je strašne sanje, in potem je prišlo na vrsto zopet lepo in prijazno . . .

Zbudil se je zelo zgodaj; komaj se je bilo zdanilo in komaj so bile ugasnile zvezde. Prišel je doli in je stopil v vežo. Tudi mati še ni bila po koncu in tako je vzel sam kos črnega kruha in si ga nadrobil v mleko in zajutrkoval. Potem je vzel kravo iz hleva in sosedovo živino je vzel s sabo na pašo. Veselo je šla živina pred njim, in Franci je stopal zadaj tih in zamišljen.

Na pašniku je bil sam; ni bilo še Tončke, in na ta način ga ni nihče motil. Sedel je na klopi pod hrastom in sredi lepega in svežega jutra se je budilo v njegovem srcu zelo mnogo krepkih in mladih misli. Mnogo moči je ostalo v njegovi duši ob tistem jutru in zbudil se je nov pogum.

„Pojdem in pojdem in se poslovim od pašnikov in od volov in krav in se dvignem nad vaščani . . .“

Veselo je zopet mislil Franci in je razlagal sam sebi o svoji bodočnosti . . . „Šel bom in bom prosil mater, lepo jo bom prosil kakor nikoli, pokleknil bodem in dvignil roke . . . Zakaj bi nadlegoval strica, ki me noče in nemara . . . Za rokav me je

prijel in me obrnil proti vratom: Hitro, Franci, ker je strah...“

Zdaniilo se je, in Tončka je prišla. Kakor tisto jutro, tako je bil svež njen obraz in vesela je prihitela gori proti hrastu.

„Kaj si že tukaj, Franci?“ ...

Sedla je knjemu in se igrala z makovim cvetom.

„Ti, kaj si pa povedal včeraj, ko te nisem nič razumela?“ ...

Franci se je obrnil proti njej in izpregovoril veselo in ponosno:

„To sem rekel, Tončka, da se bom poslovil od volov in krav in od pašnikov in od tebe in pojdem v mesto v šolo!“

Tončka je pogledala z začudenimi očmi in se je potem zamislila. Na spomin ji je prišlo, da bo sedaj sama na pašniku, da bo prišel Franci samo redko domov in se ne bo nič več zmenil zanjo ... „Sram ga bo pred mamó, pred ponižno pastirico in se ne bo ozrl name nikoli več...“ Težko ji je bilo naenkrat in zato ga je vprašala:

„Potem te bo sram pred mano .. Ali te bo sram?“

„Nič me ne bo sram...“

„Oh, bo, bo...“

Tončka je omenila s prepričanjem in žalostno in potem je bila tiho.

„Pojdem kmalu ... drugi mesec pojdem. Nekega dne, Tončka, bom prišel in ti bom rekel, z bogom, kar naenkrat bom prišel in se bom poslovil...“

Po teh besedah je tudi Franci utihnil in je mislil na mater, kako bo stopil k njej in jo bo poprosil. Mislil je in je trdno upal, ker je vedel, kako je dobra njemu, ki je njen edini otrok.

Tako je mineval, čas in Franci in Tončka sta zbrala živino in jo gnala proti domu. Ko je prišel Franci domov, je našel mater popolnoma samo v veži pri ognjišču. Zamisljena je bila in ko ga je opazila, se mu je približala in stopila k njemu.

„Stric so bili tukaj...“

Franci je stal mirno pred njo in je molčal.

„Kaj si pa šel včeraj tako pozno ponoči k stricu?“...

„Pastir ne bi bil rad, mati, ne bi bil rad kmet, v šolo bi rad in v mesto...“

Potem je umolknil in tudi mati je molčala.

„Stric noče... Stric me je prijel za rokav in me obrnil proti vratom...“

Franci je zajokal naglas in materi se je smilil.

„Bodi pameten, Franci; brez denarja ni mogoče!“

„V mestu so dobri ljudje, dali bi malo jesti, samo malo vsak dan, vi bi plačali samo za stanovanje, čisto malo... Lepo prosim, mama!“ ...

Zajokal je in je pokleknil in je zaprosil, in materi se je globoko zasmilil.

„Počakaj, Franci, da pride oče...“

Zasijalo je upanje, zasvetilo se je v mladih očeh in solze so se posušile...

Franci je nemirno čakal očeta in ko je prišel, so sedli k mizi in so obedovali. Franci je nemirno poslušal, kdaj bo izpregovorila mati, kdaj bo pričela počasi in mirno: stric je bil tukaj... Ali mati je molčala.

Minilo je bilo kosilo in tedaj šele je izpregovorila mati.

„Pojdi, Franci, in pelji voziček na njivo; midva prideva za tabo!“ ...

Tedaj mu je bilo jasno pred očmi; pokrtil je klobuk in je šel po voziček in ga je peljal proti njivi. Težko je vlekel in silno mu je bilo vroče, ali vse je komaj začutil; mislil je samo na očeta in mater, ki govorita o njem in prideta za njim in mu povesta: Pojdeš, Franci! ...

Veliko veselje ga je obšlo... Glej, sredi polj in travnikov proti mestu, učiti se tam in se vrniti velik in ponosen! ...

Mislil je na mesto in na velike hiše, na lepe vrtove in na senčnate drevorede. Kadar bo čas, pa bo šel in bo sedel na lepo klop vso odeto v prijaznih senc prijeten hlad. Veliki široki kostanji bodo stali okoli in okoli, lepo bodo zeleneli in cveteli bodo mogoče, lep vonj bo plaval doli od vrhov in tuintam bo zapihala sapa in belo cvetje se bo vsulo po peščenih tleh...

Franci je pripeljal voziček na njivo in je čakal na očeta in mater.

Solnce je stalo sredi neba in je pripekalo z veliko silo na zemljo. Vse je molčalo široko naokoli, samo kopanje kmetov po njivah se je čulo po razpaljeni okolici. Nobene sape ni bilo od nikoder, nobena bilka se ni zamajala sredi polj in tuintam je stalo samotno drevo polno sadja in z globoko povešenimi vejami.

Franci je opazil, kako prihajata izza ovinka oče in mati, dvignil je glavo in je strmel v tisto stran. Prihajala sta bliže in bliže in

naposled sta stopila na njivo. Franci je vstal in se je približal materi.

„Pojdeš... Nekaj boš dobil od doma, in če ne boš mogel živeti, se boš vrnil... Če ne boš mogel živeti v mestu, boš prišel nazaj domov...“

Franci je obstal na mestu, njegov obraz je obdala silna radost in zavoljo nje ni bilo nobene besede iz ust. Oče in mati sta ga gledala z začudenimi očmi in skoro milo jima je bilo pri srcu. (DALJE.)

JOŽ. BEKŠ:

BÖCKLINOV DAN.

ODA.

Tvoj pogled je plah,
a mene ni strah
med grobovi...

Če ciprese ječé,
mi vriska srce,
če zvonovi
melodijo temni
mrličem pojó,
zame so to sladki glasovi.

Poglej —
vsenaokoli
je prepeto nebo
z oblaki sivimi —
o kakor prej
nikoli
je Böcklin danes
med živimi...

Čuj ciprese, kako ječé,
kako se krčevito stiskajo,
in glej, kako se na grobovih
tam zlati križi bliskajo.

O, kako dvigujejo
pred oblaki žalostne vrbe

trepetajoče roke
in kako se pred njimi
ponižujejo —

A oblaki so trdi in mrzli vsi
baš kakor je prav pozimi,
za vrbe-žalujke še mar jim ni
kar dalje plóvejo.

A ti trepetaš in ti se bojiš,
če Böcklin je danes med živimi,
če vidiš njegovo strašno roko,
ki orje med oblaki sivimi
črez celo nebo...

Mladenka, ne boj se, ne boj,
in ne drami očeta,
ki tu v grobu spi;
saj si pri meni ti
in jaz sem s teboj!

Glej, tudi tukaj blesti se križ,
kjer spi dobri oče tvoj,
kjer moja sestra spi,
kjer tudi ti
z menoj
zaspiš..

ROMAN ROMANOV:

FRANC KORITNIK IN NJEGOVA DRUŽINA.

II.

(DALJE.)

otem je tekel čas veselo naprej. Toplo poletje je minilo, noči so postale mrzle, orumenelo je listje in rože so se sušile. Prazna polja, kar so nesle oči, prazni holmi in prazna rebra, tuintam jata ptic in njihovi samotni klici. Tako se je približala jesen, in Franci je dobil popotni kovčeg, lepo pobarvan s svetlo, črno barvo.

Popoldne je bilo in solnce je stalo tam zadaj čisto blizu gorskih slemen, rdečilo se je nebo, rdečila so se slemena, in solnce se je pomikalo niže in niže; že je bil del njegov za vrhovi, že polovica, samo še majhen košček se je videl, in ostala je sama živo-rdeča zarja.

Tedaj je prišel vaški mizar, suh in star možiček je prišel s kovčegom pod pazduho in se je ustavil na pragu.

„Ali ste doma? ... Hoj, je kdo doma?“

Zaklical je na pragu, in mati je prišla iz sobe.

„Bog daj, stric! ... Kaj ste prinesli, stric?“ ...

„Jov, Mica! ... Kaj si še živa, Mica?“ ...

Mož je zastavil svoje navadno vprašanje in je odložil kovčeg na klop.

„Še malo, stric! ... Pa lepo ste napravili!“ ...

Mati je ogledavala kovčeg, in tudi Franci je prišel in je ogledaval.

„Kaj smo pa dolžni?“

Mati je stopila korak proti stricu in mu je gledala v obraz.

„Dobro sem napravil! Sklepe na no-tranjo stran, votel ključ — zares je narejeno in trdno!“

„No, kaj smo dolžni?“ ...

Stric je hvalil mirno naprej, in mati je ponovila vprašanje.

„He, malo, malo! ... Dandanes je taka stvar ceno, he, ceno! ... Dvajset grošev, Mica, brez pogajanja; če pa na tisto misliš, bom pa drugače povedal ...“

In mizar je dobil dve svetli srebrni kroni in se je odpravil proti domu. Franci je stal pri kovčegu in si ga je ogledal zelo natančno od znotraj in zunaj. Potem ga je zanesel v sobo in ga je položil na klop ob oknu. Takoj je pričel nositi vanj svoje stvari; del je vanj nekaj perila, nekaj ponošene obleke, in ko je prišel oče s polja, je bil že popolnoma gotov.

„Jutri, oče, se pa lepo podamo na pot ... Ob sedmih zjutraj s sosedovimi ... Lepo se bomo peljali ...“

Vesel in razpoložen je bil Franci, in ko je umival na večer noge, se je veselil svoje gosposke bodočnosti ... Noge ne bodo več črne od prahu in blata, čiste in lepe bodo, vedno v čevljih, pozimi in poleti ... Roke čiste in brez žuljev, samo za pero in za knjigo ...

Tako je sanjal in se je veselil svoje gosposke bodočnosti.

Storila se je bila noč, in Franci je zaspal na skrinji ob peči. Same lepe sanje je sanjal vso noč in zgodaj zjutraj se je prebudil. Dan se je delal, ni še bilo solnca, samo svetilo se je za gorami.

Franci je vstal in se je oblekel v nedeljsko obleko, sveže perilo, nove čevlje, in pokril je nov klobuk. Majhen je bil in črn in krajevci so bili popolnoma ozki. Potem se je domislil na Tončko in mu je prišlo

na pamet, da bi se od nje poslovil. Rad bi bil nazadnje tudi, da bi ga videla tako gosposko napravljenega, v novi obleki, v novih čevljih in na glavi nov klobuk...

Tončka je prignala mimo živino in zvonci so se začuli. Franci je stopil mimo vogala na cesto in se je tam ustavil.

„Bog daj, modre oči, Bog daj, Tončka!“

Tončka se je ustavila pred njim in se je začudila.

„Kako si danes lep, Franci!“ ...

„Zdaj bom vedno tak, Tončka, vsak dan, dopoldne in popoldne ...“

„Zbogom, Franci!“ ...

Živina je bila že naprej, in Tončki se je mudilo. Stopila je naprej, in Franci je stopil za njo in jo je udaril z roko po hrbtu.

„Ta je zadnja!“ ...

Izginil je za vogalom, in Tončka se je ozrla nazaj in se je ustavila. Nikjer ga ni bilo več, nikogar ni bilo na vsi cesti, nikogar v vsi daljavi ... Samo živina je zvonila v bližini, prazno in zamolklo so se oglašali zvonci in se oddaljevali ...

Razposajen je stopil Franci v hišo nazaj in tedaj sta bila pokoncu oče in mati. Oče je zavijal v popir sinova izpričevala, ogledal je vsakega še enkrat in jih lepo zravnal in zavil v čist popir.

„Priden bodi, Franci, pa Boga ne pozabi! Moli rad, da boš srečen!“ ...

Mati je govorila s tihim glasom in precej žalosti je bilo v njem.

„Piši domov, kako gre, kako je v stanovanju, kako je v šoli ... natanko piši!“

„Bom!“ — je rekel Franci in je gledal pri oknu proti sosedovim. Že je zaprezal hlapec konja, in že je bil prišel sosed na pot pripravljen.

„Pojdimo!“ — je rekel oče, ko je pogledal skozi okno. Vzel je kovčeg in je šel naprej, in Franci in mati sta šla za njim. Med vrati je mati zajokala, in Franci je začutil tesnobo v srcu; naenkrat mu je bilo tako tesno pri duši, da je zajokal tudi on.

Prišli so do voza, sedli so gori, samo mati in Franci sta bila še spodaj.

„Zbogom, Franci!“ ...

Mati se je sklonila in ga je poljubila na čelo.

„Priden bodi, Franci!“ ...

Med jokom je izpregovorila, a Franci ni mogel. Tiščalo ga je v grlu, da ni mogla nobena beseda na dan.

„Na voz, Franci!“

To je bil rekel sosed, in Franci se je stresel in sedel spredaj k hlapcu.

„Zbogom, Franci!“ ...

Še enkrat je izpregovorila mati, hlapec je nategnil vajeti, zamahnil je z bičem in voz je oddrdral po cesti naprej. Franci se je ozrl nazaj za materjo in jo je videl, kako je stala tam in gledala za vozom; dvakrat se je ozrl in ko se je ozrl v tretje, tedaj je ni videl več. Za ovinkom se je bilo izgubilo vse — domača vas in domača hiša in mati.

Solnce je že sijalo takrat in peljali so se naglo naprej doli proti mestu. Franci ni bil več žalosten; prešla je bila tesnoba v srcu in v duši ... „Toliko in toliko mesecev — in pridem domov, vesela bo mati, čakala me bo na cesti in se mi bo smejala naproti; tudi oče bo prišel in se mi nasmejaj naproti, in na ta način bomo vsi trije veseli in se bomo smejali ...“

Že se je videl visoki zvonik in že se je videla množina hiš, zeleni drevesni vrhovi so se videli in dimniki tovarnen. Približali so se bili mestu, dospeli so naposled do gostilne in so zavili na dvorišče. Polno vozov je stalo že tam, tuintamkaj je bil privezan samotni konj, komat na vratu in na hrbtu jermenje.

Stopili so z voza in so se razstali. Oče in Franci sta šla naravnost proti šoli in Franci se je čudil na levo in na desno. V šoli je bilo polno fantov in fantkov po veži in pred ravnateljstvo pisarno, in dolgo sta čakala, preden sta prišla na vrsto. Naposled je oče potrkal, začul se je glas znotraj sobe, in odprla so se vrata, in Franci je stopil naprej za očetovim hrbtom.

Ravnatelj je bil suh človek, sitnega obraza in očali je imel na nosu. Pogledal je oba in pomežiknil.

„Vi ste pripeljali malega v prvo gimnazijo. Šest kron dvajset vinarjev takse. Ob devetih je vzprejemni izpit, naj pride fant in prinese popir. Izpričevalo dajte, rojen list...“

Oče ni bil prišel do besede in z vso mogočo hitrostjo je vlekel iz malhe izpričevala.

„Prosim jih, na novi denar se ne razumem... Na groše, če so tako dobri...“

Oče je govoril v najbolj spoštljivem glasu in se je ozrl boječe v ravnateljev obraz.

„Šestdeset grošev... dvainšestdeset grošev... skupaj...“

Franci je stal tiho zadaj in je strmel v ravnatelja z začudenimi očmi. Oče je odštel denar in potem je pričel s priporočevanjem in ponižnimi prošnjami.

„Zbogom!“ ...

Tako ga je prekinil ravnatelj in je šel proti vratom in jih odprl. Vstopil je neznan človek, in oče in Franci sta odšla.

Potem je delal Franci skušnjo za prvo šolo in je popoldne zvedel, da jo je napravil. Veselo je to povedal očetu in šla sta po mestu in iskala stanovanja. Prišla sta do nizkih, z deskami kritih hiš, in sta vprašala v veži postarno ženico:

„Ali bi vzeli na stanovanje?“

Ženica je pomolčala, pogledala je dobro moža in fanta.

„Zakaj ne... če bi lepo plačevali, vselej ob prvem... Bi ga vzela!... V katero pa pojde?“ ...

„V prvo“, je rekel oče in jo je vprašal, koliko bi bilo stanovanje. Povedala mu je in potem so se dogovorili. Prinesla sta tja kovčeg in sta ga postavila na tla v majhni polmračni izbi.

Franci je stopil k oknu in je pogledal doli. Skale, sive in ogromne, daleč navpik, in spodaj čisto v dolini reka, temna in mirna kakor jezero.

Odšla sta zopet in sta se oglasila še pri lastniku dijaške kuhinje. Po ponižni prošnji je milostno sprejel fanta in mu dovolil hoditi opoldne na kosilo.

„Boste pripeljali kaj...“

„Živeža, gospod, krompirja, repe, zelja. O, bom pripeljal... Samó lepo jih prosim, da bi mu dali, ko nimamo sami... Reveži smo...“

No, in tako sta bila vse odpravila. Mrak se je že delal, ko sta se poslavljala; nategnile so se vajeti, zamahnil je bič, in voz je oddrdral po cesti naprej, in Franci je stal in je gledal za njim. Naposled se je izgubil v daljavi, več se ni čul ropot, in Franci se je napotil v stanovanje.

Tiho je bilo v sobici, in prišel je vanjo in je sedel na stol. In tedaj je čutil veliko praznino okoli sebe in v sebi. Čisto prazno je bilo v njegovem srcu, samotno in zapuščeno in nikjer več veselja. Domislil se je na dom in pred oči mu je stopila mati. Pred ognjiščem stoji in kuha večerjo, že je gotova, in v sobi na mizi stoji velika in svetla lončena skleda, lepo belo opisana, in lesene žlice okoli nje... Franci se je spominjal vsega z mehkim srcem in si je zaželel, da bi zabrenčale vsaj muhe po sobi, pod stropom zabrenčale, da ne bi bilo tako silno tiho in samotno v tej izbi...

Široko so se odprla vrata in v sobo je stopil velik študent.

„Kaj, ti si zdaj naš mali?... Le priden bodi, pa ne boš tepen!“ ...

Franci je pogledal začudeno in se je prestrašil. Tepen, tepen... Odmevalo je od vseh strani, od sten se je čulo, od stropa, od vrat, od okenj... Ko je odšel študent v sosednjo sobo in zaprl vrata za seboj, se je Franci naslonil na mizo.

Večer je prihajal in že je bilo po sobi mračno. Franci se je spomnil, da bi šel malo vun, ali ko je stopil v vežo, ga je zavrnila gospodinja.

„Nazaj!... Taki otroci morajo biti pri meni doma, študentje morajo biti sploh doma! — Bom vas že jaz vun peljala.“

Franci se je vrnil in se je razpravil in legel tiho v posteljo. Luna je posijala skozi okno, mesečina se je razlila po sobi, in Franci je mislil na domačo stran, kako sije luna po zelenih holmih, po širokih dolinah, kako sije po šumečih šumah... Ej, ljubi

dom, kako te srce zaželi in kako zahrepeni po tebi, kadar je človek v tujini!...

Polagoma so tekle ure naprej, in Franci je zatisnil oči. Še je bil šum in smeh v sosednji sobi, ali Franci je bil tistega večera truden in je zaspal.

Tisoč podob je šlo mimo njega. Glej, in tam je videl sebe samega, kako je šel s težkim bremenom svojo težko pot. Znoj je lil po obrazu, krivil se je hrbet, sušilo se je telo in pobešene so bile oči. In prišel je mimo neznan človek, brez bremena in lahkih korakov, roko mu je dal na ramo in ga je ogovoril: Umrješ na potu; obrni se!... Ali dvignile so se oči in pogledale so v daljavo, daleč tja na strmino. Tam je bilo lepo, pol nebes je bilo tam, in Franci je stresel roko s svoje rame in je nadaljeval svojo pot.

„Imam poguma in moči...“

In glej, tam za grmado je strašilo, ceste so se tam križale, semintja so šle in strahovi so hodili tam v belih plašnih haljah, tainoni brez glave, drugi sama okostnica; zarožljale so kosti, dvignile so se nad njim koščene roke, ali doteknile se niso. Samo grmada je bila tam, samo ceste so se križale, samo strašilo je tam...

„Dober je strah, komur ga je Bog dal!“

Nasmehnil se je Franci in je šel svojo zvesto pot. Glej, in že je prišel do prve klopi; pod samotnim kostanjem je stala, pomlad je bila okoli, in somrak je legal po zemlji. Sedel je, in lepo so mu zadišali kostanjevi cvetovi, včasih je zapihal veter, samo nalahko je zapihal, in cvetovi so se vsuli po njem doli in po klopi. In v tistem trenutku je zašumelo v grmovju. Tončka je prišla in se je ustavila pred njim. Po ramah in hrbtu so padali njeni razpuščeni lasje, cvetovi so bili zapleteni vanje, velike poljske kresnice so gledale iz njih...

„Kdo te je tako napravil, Tončka? ... Tako si lepa!“

Franci je imel veselje nad njenim obrazom, ki je bil bled in silno droben, polno milobe je bilo v njem in modre oči so bile globoke in brezdanje...

„Ali si že pozabil na tisto jutro?... Razplel si moje kite in razpustil moje lase po ramah in hrbtu, in si natrgal kresnic in drugih rož in jih zateknil po mojih laseh. Ali si že pozabil na tisto jutro?... Jaz ga nikoli ne pozabim in v njegov lepi spomin razpletam svoje kite in zatikam kresnice v svoje razpuščene lase...“

Lepo in veselo se je počutil Franci in dvignil se je in pokazal svojo prehojeno pot.

„Glej, to je za mano, Tončka, vse te strmine in vsi po njih živeči strahovi — in tam, Tončka, so cilji in z njimi je polovica nebes...“

Zadel je breme na svoje rame in se je napravil naprej.

„Zbogom, Tončka!“ ...

Zaklical je in se ni več ozrl nazaj. Znoj je tekel, krčil se je hrbet in sušilo se je telo...

Delalo se je jutro, že se je bilo storilo poljesensko jutro, in Franci se je prebudil. Vstal je in se umil in oblekel in se je odpravil v šolo. Tako se je bilo pričelo njegovo novo življenje in je teklo težavno in počasi naprej. Polno grenkosti je bilo v njem, mrzli ljudje so gospodovali nad njim in so ga polnili z žalostnimi dogodki.

Franci je imel slabo obleko, majhne škornjice na nogah in klobuk od najslabše klobučevine. In pogostokrat so se mu smejali drugovi in so ga nazivali z zbadljivimi besedami. Strahovi so bili to — a njega ni bilo strah. Hodil je svojo pot in živel je svoje življenje in samo včasih mu je bilo težko in žalostno.

Včasih se je domislil na svoje prejšnje življenje, mirno in tiho tekoče in brez strahov: kakor lunina noč ob majniškem času — tako tiho in mirno in ljubeznivredno se mu je zdelo...

Kje si, lunina noč ob majniškem času, kje si ti tiho in mirno in ljubeznivredno življenje?...

Tako ga je objela samotna in žalostna misel in žalost je prišla v njegovo srce. V zmrzli izbi so bile hladne noči, nikoli ni

pogledalo solnce vanjo, nikoli se ni nasmejal vesel žarek na njenih vlažnih tleh...

Počasi je tekel čas dalje, in kadar je prišla nedelja, je zbrala gospodinja svojo mladino in jo peljala vun. To je bilo vselej, kadar je sijalo zunaj solnce in so bila pota suha in lepa. Šli so ob takih prilikah iz mesta v bližnjo vas in tudi v krčmo so sedli in, kdor je imel denar, si je lahko kupil pijače. Franci ni imel denarja in je sedel navadno pri strani in molčal. Navadno se ni nihče zmenil zanj in samo enkrat mu je ponudil eden izmed študentov do polovice napolnjeno kupico; zadnje vino je bilo iz steklenice in smeti so plavale v njem...

„Ne bom!“ — je rekel Franci, in študent je zлил po tleh. Potem so se dvignili in šli in Franci je šel za njimi molče in sam zase.

Take so bile nedelje, kadar je bilo solnce in so bila pota suha in lepa. Če je bilo zunaj slabo vreme in nevihta, je sedel Franci za začrnelo mizo, po knjigah je listal in se sredi branja pogostokrat zamislil.

Pride lepša pot, lepo jutro bo vstalo, krasno se bo razžarilo nebo in solnce bo posijalo... Od vzhoda do zahoda se razlijejo zlati žarki in se ne skrijejo nikoli več.

To je bilo upanje; v daljavo so strmele oči, zamišljen je bil obraz in budilo se je v duši...

Naprej, ti, ki imaš moč, ki nisi plašen ob uri strahov, ki ti je duša bogata in globoka!...

Zdelo se mu je, da je zašlišal take besede, kakor vihar in mogočen ukaz so prišle od bogvekod in so zaklicale in zapovedale. In Franci je dvignil ob taki priliki glavo, vstal je in šel od okna do vrat s krepkimi in trdnimi koraki.

„Naprej, kdor je močan na svoji duši!“

Tako je izpregovoril sam sebi in je dvignil roko sredi svojih krepkih in močnih misli. Ni še sklonil glave do tistih dni in polno upanja je bilo njegovo srce.

In čas je bežal naprej in prišle so prve počitnice. Z veselim srcem se je odpravljal Franci na pot, veselo se je spominjal do-

mače hiše in vasi in sladko mu je bilo pri srcu. Hodil bo in bo hodil in naposled bo stopil izza ovinka in, glej, pozdravila ga bodo vaška drevesa, pozdravila ga bodo snežena slemena toplo in prijazno, kakor se spodobi tako dobrim in tako starim znancem. In bližal se bo in na pragu bo zagledal mater — roko nad očmi in gledajočo v daljavo...

Bližal se je božični čas, približal se je, in Franci se je napravil na pot. Povezal je culico, tesno je zapel obleko in je stopil v vežo.

„Zbogom, in voščim vesele praznike!“...

Ustavil se je pred gospodinja in nemiren je bil in nestrpen.

„Reci očetu, naj dá zaostalo stanarino; brez nje ne smeš priti!“...

„Bom prinesel“ — je rekel Franci in je odšel. Malo mu je bilo v tistem trenutku do ostrega tona gospodinje in malo do stanarine. Dobilo se bo in se bo plačalo, in dnevi bodo šli v lepem redu naprej...

Zunaj ni bilo mnogo snega; samo redkoke... v jarku... v dolini... ob gozdu... tam je ležala zarumenela snežna plast. Vsa polja so imela popolnoma jesensko podobo, jate ptic so hodile po njih, prestrašile so se tuintam in so naglas zavpile in odletele. Razlegalo se je po zraku odurno vpitje in človek je pogledal v tisto stran zelo mrzlo in hladno.

Franci je prišel vun iz mesta; v levici culico in desnico stisnjeno v hlačni žep, je hitel svojo pot. Lepa, suha cesta se je vila pred njim in popoldansko solnce je sijalo tam nad daljnim gorovjem. Že se je rdečilo nebo, zlatila so se gorska slemena in solnce se je pomikalo bliže in bliže k vrhovom. Samo še en palec je manjkalo do najvišjega vrha, glej, in solnce se je doteknilo gora in se pričelo polagoma plaziti ob drugi strani. Manj in manj ga je bilo videti, samo še polovica, samo še tretjina — in skrilo se je popolnoma. Žarelo je nebo, drhteli so na njem zadnji žarki, žarele so gore daleč doli proti vzhodu, kakor bi bile omočene v zlati vodi...

Franci je hitel veselo naprej, veselo misel v duši. Še toliko in toliko ovinkov in odprla se bo daljava, in, glej, tam sredi nje domača slemena, domači gozdi in pašniki. Nič ni snega po njih samo tuintam v kotlu in v dolini zamazana in zarumenela plast, tuintam samotno živinče, tam kopa pastirjev in sredi njih rdeč plamen. Plapola in se dviga, in siv dim plava kvišku in gori proti oblakom.

Izginili so zadnji žarki z neba, ugasnila je zarja in potemneli so gorski vrhovi. Kakor moleči menihi so stali v daljavi, ogrnjeni v zimski mrak in zatopljeni sami vase. Več ni bilo po polju ptic, samotna so stala, in megla je bila legla po njih. Gostila se je bolj in bolj in več se ni videlo do gozdov, ki so stali za travniki in njivami. In mrak je prihajal od vseh strani in tako se ni videlo nikamor.

Franci je šel sredi megle naprej in sitno mu je bilo, da se je bilo razlilo okoli in okoli megleno morje. V levici culico in desnico potisnjeno v hlačni žep, je hitel naprej, in, glej, že je poznal holme, že se je bil približal ovinku. In šel je po njem in tam iz sredine meglene morja se je dvignil zvonik. Visok in ponosen se je dvignil, in Franci je občutil veliko veselje. Prišlo je iz globočine srca in razlilo se je po telesu, in hotel je teči tja do hiše, potrkati na okno in skočiti v vežo in v sobo...

„Franci!“ ...

Od leve strani je prišel glas, in Franci se je ozrl. Bila je Tončka, čakala je nanj in ga je opazila sredi megle in je stekla po hribu doli na cesto in ga je zaklicala.

„Bog daj, Tončka, Bog daj modre oči!“ ...

Veselo se ji je nasmejal Franci in za trerotek se je ustavil pred njo.

„Vedela sem, da prideš in sem čakala in sem pritekla po rebri doli, ko sem te zagledala sredi megle ...“

Utihnili so Tončka, ali veselje se je poznalo na njenem obrazu. Zardela so njena sveža lica, par mokrih las je gledalo izpod robca in kakor trudni so ležali na belem čelu. Stala je pred njim v težkih in nerod-

nih črevljih, zavita v oguljeno ruto, in samo obraz se je videl in par vlažnih, trudnih las na čelu.

„Ali prideš past? ... Enkrat da bi prišel, skupaj bi šla gori pod hrast ali k gozdu doli in bi skupaj zakurila ogenj. Lepo bi gorelo, plamen bi se dvigal, dim bi plaval pod oblake ...“

Polplašno in negotovo je Tončka govorila, in Franci se ji je nasmejal.

„To ni več zame, ker nisem pastir. Pojdi, Tončka, pazi živino in zakuri ogenj, ker si pastirica!“ ...

Franci je odšel svojo pot proti vasi. Mrak je že bil tedaj in redkokje zunaj je bil samotni človek. Vse je bilo mirno in tiho in tako je bilo lepo poznati sveti večer.

Prišel je do domače hiše in je stopil v vežo.

„Dober večer, mati!“ ...

Glej, spoznala je mati zaželjenega, obrnila se je od ognjišča in mu je stopila vesela nasproti. Tudi oče je stopil iz sobe in tudi njegov obraz je objelo veselje.

„Kaj si prišel, Franci? ... Prav je, da si prišel! — Pa zakaj si prišel tako pozno, Franci?“ ...

„Saj bi bil rad prej, pol meseca prej bi bil rad, pa nisem mogel prej!“

„Stopi v sobo Franci, mrzlo je in zebe te.“

„In lačen je!“ ...

„Ali si lačen, Franci? ... Samo majhno potrpi! ...“

„Nisem lačen, mati!“ ...

Stopili so v sobo in veselje je bilo med njimi zelo veliko. Franci je pogledal po sobi; še je bilo vse ravno tako: tam je stala postelja, ob oknu miza, ob steni klop, sivi maček je ležal na peči ...

„Muc, muc ...“

Dvignil se je in je pogledal in spoznal ga je v tistem trenutku. Približal se mu je, visoko je držal rep in se je vzel po njegovih kolenih ...

Tako prijazno je bilo v sobi, toplo je grela velika zelena peč, petrolejka je gorela na mizi in kakor od tihe zadovoljnosti so molčale stene.

Franci je poslušal vaške novosti: da je umrl ta in oni da je nevarno bolan, da se je ponesrečil v šumi logar, da se je bil pri-tepel v tisti kraj medved; ponoči da ga je videl marsikdo, o polnoči je hodil nekoč po vasi in nekega jutra so ga ustrelili ob štirih zjutraj prav pred cerkvijo...

Potem je prinesla mati večerjo; zopet so zajemali iz lončene, beloopisane sklede, in vsem je bilo lepo in prijetno. Mati je stavila svoja vprašanja skrbno in ljubeznivo, in Franci je odgovarjal vesel in zadovoljen.

Storil se je sveti večer in zunaj je izgi-nila megla; razgubila se je popolnoma in videlo se je daleč naokoli v svitu samot-nega meseca. Kakor srebrn srp je plaval po nebu, zvezde so gorele okoli, trepetale so in druge so gorele z mirno lučjo. Tuin-tam je zasovikala sova, čuk se je oglasil... lisica je zalajala gori nekje v gozdu... jaz-bečev glas se je začul iz doline, votel, za-tegnjen...

Lepo je bilo na sveti večer; oče je po-kadil po hiši in hlevu, prijetno je dišalo po kadilu po veži in po sobi, in naposled so sedli vsi trije za peč. Franci je pravil o mestu, o veliki gospôdi je pravil, ki se vozi v svetlih kočijah in hodi samo po zabavah in veselicah... Na sveti večer postavlja v sobo zeleno smreko, najlepše stvari visijo na njenih vejah, svetle lučke gorijo po njej, srebrn angel plava nad njo, in veje se ši-bijo od dragocenih daril...

Veselo pripovedoval in natančno, kakor so mu povedali gosposki tovariši. In tudi oče je pravil marsikaj: o vojski je govoril

in o minulih časih, ko je bil sneg na sveto noč do kolena, po hribih so tulili volkovi, po holmih so se oglašali in njihove svetle oči so se ozirale po dolini...

Hitro so tekle ure in se je bližal polnočni čas. Že so se čule zunaj prve stopinje proti vaški cerkvi, in za par minut se je oglasil veliki zvon. Veličastno in mogočno je zapel, razlegal se je po vsi dolini, čez brda in holme je plaval njegov močni glas daleč tja do daljnih krajev — mogočno je pel in pri-jazno je vabil.

V srce je prišlo človeku, da bi se na-slonil na mizo, da na tihem in na skrivnem zajoka od neznane tesnobe. Zdelo se je, da bi lahko izjokal zadnjo solzo, veselo in lepo bi bilo v duši brez žalosti in brez hu-dobnosti...

Ljudje so hiteli proti cerkvi, tesno zaviti v obleko, malo so potekli in so zopet šli z naglimi koraki. Od vseh strani so prihajali, po holmu doli, tam izza ovinka, iz gozda vun... prihajali so in so hiteli proti cerkvi.

In še je vabil zvon in noč je pošiljala njegov glas na vse strani. Mirna je bila in polna krasote, nič se ni genilo sredi nje, samo zvezda se je utrnila sredi azurja, samo preplašena ptica je zaklicala v bližini. Tisoči zvezd so sanjali na višini, drhtele so in druge so gorele mirno, mesec je plaval med njimi, zamišljeno in tiho se je pomikal naprej in me-sečina je bila razlita po travnikih in po polji. Včasih je šinila senca preko poljane; ne-mara je bila ptica, ki je letela nad njo, ne-mara divjačina, ki je dirjala proti hosti.

(DALJE.)

ROMAN ROMANOV:

FRANC KORITNIK IN NJEGOVA DRUŽINA.

III.

(DALJE.)

Minili so božični prazniki, novo leto je nastopilo, in Franci se je napravil proti mestu. Oče mu je dal nekaj denarja za gospodinjo in na tihem in plašno se je domislil na žalostno stanje. Šele začetek je bil in že je zaostajal na plačevanju . . .

„Z Bogom, mama,“ je rekel Franci „kaj se boste trudili, slaba pot in mraz je.“

Ali mati je šla z njim, daleč ga je spremlila do ovinka in tam sta se poslovila. Mati ga je prijela za roko in je zajokala in tudi Franci je zajokal.

„Z Bogom, mama! . . .“

Glas je bil žalosten in jok se je poznal na njem.

„Priden bodi pa piši . . . vedno piši! . . .“

Razstala sta se na sneženi cesti; mati je še dolgo stala na mestu in je gledala za njim, ki se je gubil v daljavi mlad in še majhen, in žalostno ji je bilo v prsih. Samo še majhno se je poznal v daljavi, samo še črna pika se je videla v daljavi, tako silno se je bil oddaljil. In vrnila se je proti domu žalostna in osamljena.

Sneg je bil zapal čez praznike, mnogo se ga je bilo našlo, ležal je po vseh hribih naokoli in poga so bila težavna in slaba. Nič več niso letale ptice po poljih, samo po cesti so še hodile sive vrane, čopasti škrjančki so tekal in se tuintam oglašali.

Franci je šel proti mestu zamišljenega obraza in pobitih misli. Žalostna mu je bila pot v tuji kraj in nazaj med tujce. Kje je še čas, ko si ustanovi domačijo daleč daleč od domače vasi, kje so tisti dnevi, ko ga bo veselila pot iz domače vasi? . . .

Globoko se je potopil v svoje misli, ali ojunačil se je naposled; čutil je, da ni nedosežna vsa daljna bodočnost; minila bodo leta, kakor bi minila drugače, in njegovi bodo cilji in z njimi pol nebes . . .

Mrak se je bil storil pod oblačnim nebom; megla je bila legla po poljih in travnikih, nikamor se ni več videlo in sneg je škripal enakomerno pod nogami.

Že se je bil približal mestu. Luči so se videle iz daljave, kot lepe oddaljene misli sredi mrzle zimske noči.

Prišel je bil v mesto in zavil v samotno ulico in proti stanovanju.

„Dober večer! . . .“

Pozdravil je gospodinjo in si je brisal črevlje.

„No, je bilo lepo doma?“ —

„Lepo je bilo, prijazno . . .“

„Ali so dali oče denar?“ . . .

„So dali nekaj . . .“

Franci je stopil v sobo in gospodinja je šla za njim.

„Jaz ne morem čakati na te krajcarje, vse moram kupiti in vse je drago . . . Piši domov, da od zdaj naprej ne bom čakala; sproti ali pa nič!“ . . .

Franci ji je dal denar in gospodinja je odšla iz sobe. Sedel je za mizo in je tam obmiroval.

V sobi je bil mraz; prihajal je od okna in dihale so ga vlažne stene. Svetilka je gorela na mizi in po tleh so se črtale črne sence pohištva. Samotno in pusto je bilo in Franci se je domislil na dom, na domačo sobico, polno prijaznosti in toplote, in na očeta se je domislil in na mater. Prijazna sta in ljubezniva, prihitita mu nasproti in

ljubita ga skrbno in gorko. Domislil se je na domačo sobo, na zeleno in toplo peč, na bele stene in zelo zapuščenega se je čutil.

Neskončno počasi so tekle ure naprej, na steni se je komaj gibalo nihalo in pusta praznота je vladala po sobi. Včasih so se odprla vrata hrupoma; študent je šel po sobi in je izginil za stranskimi vratmi.

Franci se je razpravil in je legel v postelj. Mrzlo je bilo, vrgel je po odeji posamezne kose svoje obleke, skrčil se je in zatisnil oči. Rad bi bil zaspal, ali ni mu bilo mogoče. Tako plašna se mu je zdela na tisti večer ta praznота, da ga je bilo strah sredi nje in je skrtil obraz v odeji.

Iz sosednje sobe so se čuli še posamezni glasovi in končno je tudi tam vse utihnilo. Mir je zavladał, samo še zunaj kje se je začul posamezen glas, kdo je zaklical, začul se je krik, ropotal je voz — in zopet je vse utihnilo.

Franci je bil zaspal truden in izmučen in obdale so ga nemirne sanje: videl je sebe samega na krvavem potu; sesušilo se je telo, skrčil se je hrbet, breme je padlo na tla in se skotalilo dol v dolino. Skrčila so se kolena, padlo je na tla sesušeno telo in zdrsnilo je po strmini dol. Butalo je ob skale na desni na levi in globoko spodaj v dolini je obležalo za večni čas . . .

Tako je sanjal Franci, in ko se je zjutraj prebudil, je bil ves pobit in truden. Miren zimski dan je bil, nebo oblačno in umazano belo, bele vse daljave, bele bližine . . . Veselo so zvonile sani in švigale so mimo kakor lepe misli; čopasti škrjančki so letali nad ulicami, tekali so po njih semintja in se začudeno oglašali. Ljudje so hodili naglo in gorko zaviti in mraz se je poznal po obrazih.

Franci je občutil zelo hudo vso zimo v slabi in letni obleki in v mrzli izbi. Včasih so mu premrle od mraza noge in hodil je po sobi dolingor, da bi se ugrel. In ob takih prilikah so se odprla stranska vrata in pojavil se je velik in suh študent.

„Daj mir, paglavec!“

„Prosim . . . zebe me . . .“

„Kaj mi mar! —“

Zaprta so se vrata, in Franci je šel po prstih do stola in je sedel. In ob taki priliki mu je prišlo na pamet vse grenko njegovo življenje, ves trud in vse trpljenje njega samotnega in zapuščenega . . . Videl je gospodinjo, tirjajočo denar, in bilo ga je strah.

„Plačaj ali pojdi! . . .“

Čul je natančno njene glasne besede, kakor bi stala pred njim in zakričala . . . Odprla so se vrata, in zdelo se mu je, da vidi suhega študenta.

„Miruj, paglavec! . . .“

Bilo mu je, ko da čuje zapovedujoč in osoren glas.

„Zmrzni, paglavec! . . .“

Glej, in tedaj se mu je zdelo, da je zaklicalo tudi od vseh štirih sten, od obojih vrat in od okna: „Umri, paglavec! . . .“

Začutil je mraz po telesu, kakor bi zlival vodo po hrbtu; drgetali so udje, tresle so se ustnice in stikali so se zobje. Glava je postala težka in s tresočimi rokami se je slačil in ves drhteč je legel v postelj. In glej, še je kričalo od sten, od vrat, od okna, od stropa dol je še vedno kričalo:

„Umri, poglavec, zmrzni! . . .“

Od vseh strani je vpilo in v vseh mogočih glasovih in Franci je drgetal v postelji od mraza in zime. Glej, in prišli so v sobo neznani ljudje, v roparski obleki so prišli z velikimi brkami pod nosom in neusmiljenih obrazov. Vrče so imeli v rokah in so jih dvignili in nagnili in ledena voda je tekla po njegovem hrbtu. Franci se je branil, in jih je ponižno prosil, ali možje niso nehali. Dvigali so vrče, nagibali so jih in ledeni curki so tekli po hrbtu dol . . . Glej, in izpremenili so se obrazi, osivele so brke, po prsih dol so padle snežene brade, sedla so na glave rdeča pokrivala, sive halje so se oprijele suhih teles, in koščene roke so se iztegnile in so se dotaknila njega samega. Dotaknile so se, prijele so in dvignile . . . Noč se je storila popolnoma črna kakor v ječi . . . Nikjer neba, nobenih gor v daljavi, nobenih oblakov, nobenih zvezd . . . samo

gosta tema, nepregledna, neskončna . . . In storil se je zopet dan, raztrgala se je tema, pretrgalo se je nebo in luč je posijala . . . Že so se gibale sive brade, udrte oči so mežikale in stegnile so se koščene roke: stegnile so se, prijele so in so dvignile . . . Glej, in v tistem trenutku so se oddaljile, izginile so sive brade in mežikajoče oči . . . In nastopil je čas svetle luči, lepo je grelo solnce, cvetele so kresnice . . . cvetele so v Tončkinih laseh, ki je stala tiha in z razpletenimi kitami.

„Kdo te je tako napravil, Tončka? . . . Ali te je mama tako napravila, Tončka? . . . Reci, Tončka! . . .“

„Ti si me tako napravil; ali si pozabil? . . . Ves holm je bil zelen in sama roža okoli naju . . . tistikrat je bila spomlad . . .“

Začul je njen glas, približal se je bil, kakor bi priplaval iz daljave, ustavil bi se nad njegovo glavo in bi plaval naprej . . . Priplaval je bil in odplaval je, in izginili so razpleteni lasje in začudene kresnice in izginila je Tončka . . . Prišla je mati, nalahko se je približala, solze v očeh in bolna. Na tihem je zajokala in med jokom je zaklicala:

„Franci! . . .“

Slišal je in se je brž dvignil in je ponujal roko. Ali mati je stala nepremična, nič se ni ganila, samo solze so tekle iz oči . . .

Tako je bil Franci zbolel od velikega prehlajenja; ležal je v bolnišnici in zmešane misli in podobe so drvele mimo njega naprej. Par dni je bilo tako in potem se je zavedel. Začudile so se njegove oči; velika je bila soba, okoli in okoli sama postelja, bolniki so ležali po njih, obvezani in zdihujoči, mimo so hodili počasi in bledih in udrtih obrazov . . .

„Zakaj sem tukaj?—“

Vprašal je prvega, ki je šel mimo postelje, in njegov glas je bil slab in tih.

„Boln si, pa so te prinesli . . .“

Franci se je domislil, da mu je bila nekoč glava silno težka in da se je telo treslo od velike zime. Na tisti večer se je domislil in potem si je predstavljal, da so ga prinesli v bolnico.

Tako je ležal tam slab in osamljen, počasi so se vlekli dnevi, kakor bi bili bolni sami. Po sobi je bilo večinoma mirno, samotna beseda se je slišala tuintam, vzdih se je začul — žalosten, obupan . . .

Minil je čas in Franci je okreval in neko dopoldne je odšel iz bolnišnice.

Lepo je bilo zunaj, topil se je sneg, temne oblake je podil južen veter, kakor strahovi so bežali za gorske vrhove. In posijalo je solnce, mehko in ljubeče je poljubovalo obraz, in Franci je bil vesel božajočih žarkov.

Izbral je bil najdaljšo pot do stanovanja, ali končno je vendar dospel.

V kuhinji je stala gospodinja in se je ozrla po njem.

„No, kaj si že zdrav! . . .“

„Sem“ — je rekel Franci.

„Piši očetu, naj pošlje takoj denar, če noče, pa pojdi! Jaz ne morem zastonj! . . . Če je kdo rojen berač, naj ostane berač, če je kdo rojen kmet, naj ostane kmet! — Saj ni treba, da bi bil vsak gospod . . . in ni treba . . . Piši — potem pa tako ali tako; če ne morem, ne morem . . .“

Franci je stopil v sobo. Še je bila pusta, vlažna, in dolgočasna, in še dolgočasnejša je bila, ker je zunaj prihajala spomlad, ker se je tajal sneg, ker je sijalo solnce . . . Kakor ječa je bila — za hudobne ljudi, da delajo pokoro, da premišljajo svojo črno pot . . .

Franci je odprl okno in je sedel k mizi. Papir je vzel in je pisal, da je bil bolan, v bolnici da je bil, pa da je sedaj zdrav . . . Potem je pisal o gospodinji, natančno je vse popisal, potožil je in lepo je prosil . . .

In zopet se je napravil drugi dan v šolo, še slab in bled, in tako se je vrnilo staro življenje. Ali čudno je bilo, da se je to življenje vedno slabšalo; to ni bilo več popolnoma staro življenje, to je bilo malo žalostnejše, malo bridkejše . . . Glej, grenkoba je bila postala nekaj popolnoma navadnega in več je je bilo od dne do dne. Tako so se polnili kelihi bridkosti, drug za drugim so se polnili in več in več jih je bilo.

Sredi takih premišljevanja polnih in tiho-tekočih dni je sprejel Franci očetovo pismo in globoko ga je potrló.

„Ni mogoče, in vrni se, Franci; umrl boš med tistimi ljudmi, doma pa bi živel — slabo bi živel, ali živel bi...“

In Franci je čital še enkrat, obmirovale so oči na listu, črke so zaplesale in strnile so se naposled v veliko, črno morje.

Premalo je poguma, premalo je moči... padeš, Franci!.. Padlo bo breme in se skotalilo v dolino, skrčilo se bo sesušeno telo in zdrsnilo bo po strmini dol in butalo bo ob skale na desni... na levi...

Poznal je Franci to misel in upognil je vrat in se zamislil. Glej, in še se je rodil pogumen načrt, še je vstal fant in se je odpravil na pot.

„Ali so poslali oče? —“ ..

V kuhinji je stala gospodinja in je vprašala mimo gredečega.

„Nič... ne morejo... Ali lepo prosim, samo še malo bi počakali, samo še malo; dobil bom in bom plačal! —“ ..

„No, do nedelje; ako ne bo do takrat, pa pojdi... domov pojdi in ostani doma!.. Če je kdo berač, naj bo berač, in če je kmet, naj bo kmet... Jaz ne morem pomagati“...

Franci je zaprl vrata in je odšel. Zunaj je bilo spomladansko popoldne, prijazno solnce se je pomikalo proti zahodu, rdečilo se je nebo in zlatili so se vrhovi... Lepo je bilo tisto popoldne, tako je bila prijazna vsa daljava, da bi se človek napotil čez hrib in doli in se ne bi vrnil nikoli več...

Franci se je odpravil k svojemu profesorju. Ojunačil se je zelo in namenil se je v stanovanje.

Prišel je do lepih vrat, pritisnil je na bel gumb in zazvonilo je veselo in naglas. Odprla so se vrata in pokazala se je lepo oblečena ženska.

„Lepo prosim, če bi jaz smel do gospoda profesorja...“

Pustila ga je v sobo in zaprla je vrata za njim.

Soba je bila lepa in lepo opremljena in Franci se je na tihem začudil. Težke zavese

po oknih, temno rdeče rože na stenah, težke preproge po tleh, svetlo pohištvo, velika zrcala...

„Kaj bi rad, Koritnik?“ ...

Profesor se je približal po mehki preprogi in se je ustavil pred njim.

„Lepo prosim, gospod profesor, če bi bilo mogoče, da bi dobil par goldinarjev... lepo prosim... Oče ne morejo takoj, gospodinja noče čakati, jaz bi pa rad študiral... Lepo prosim, gospod profesor!“ ...

Govoril je s tihim glasom, bled je bil obraz, in samo oči so gorele z velikim in skritim plamenom.

„Ha ha...“

Profesor se je nasmehnil, obrnil se je stran in zopet proti njemu in je spregovoril:

„Saj ti nisi nadarjen... Trde glave si in nič ne bo iz tebe; domov pojdi in ostani doma!“ ...

Besede so bile mrzle in sirove, odprla so se vrata, in Franci je stopil v vežo in na cesto.

Obšlo ga je nepopisno ponižanje in zdelo se mu je, da ga spremljajo mrzlo povedane besede kakor strahovi o polnočnem času.

„Ti nisi nadarjen, ti pojdi!..“

Glej, in sirove in mrzle besede so šle za njim, izza vsakega vogala so se čule, nad glavo je plaval osoren glas in zaničljivi smehi so udarjali na uho.

Šel je daleč vun iz mesta, po stezah je šel in prišel je do gozda. Že so prepevale ptice, lahkokrile so letale od drevesa do drevesa, nad njivami je pel škranček, v veselih kolobarjih se je dvigal kvišku do oblakov gori in do nebes.

Že je cvetel žafran po gozdnih tleh, prvi zvončki so cveteli, prve trobentice so pogledale v spomladansko nebo.

Franci se je ustavil in je sedel na obsekano deblo. Z rokami je podprl glavo in tisoč misli je hitelo mimo, bliskoma so šle, nemirne kakor vihar in kakor nevihta.

Ti, ki imaš pogum in moč, kaj si plašen pred strahovi? — ...

Zdelo se mu je, kakor bi se zasmejala nad njim cela množica hudobnih ljudi, za-

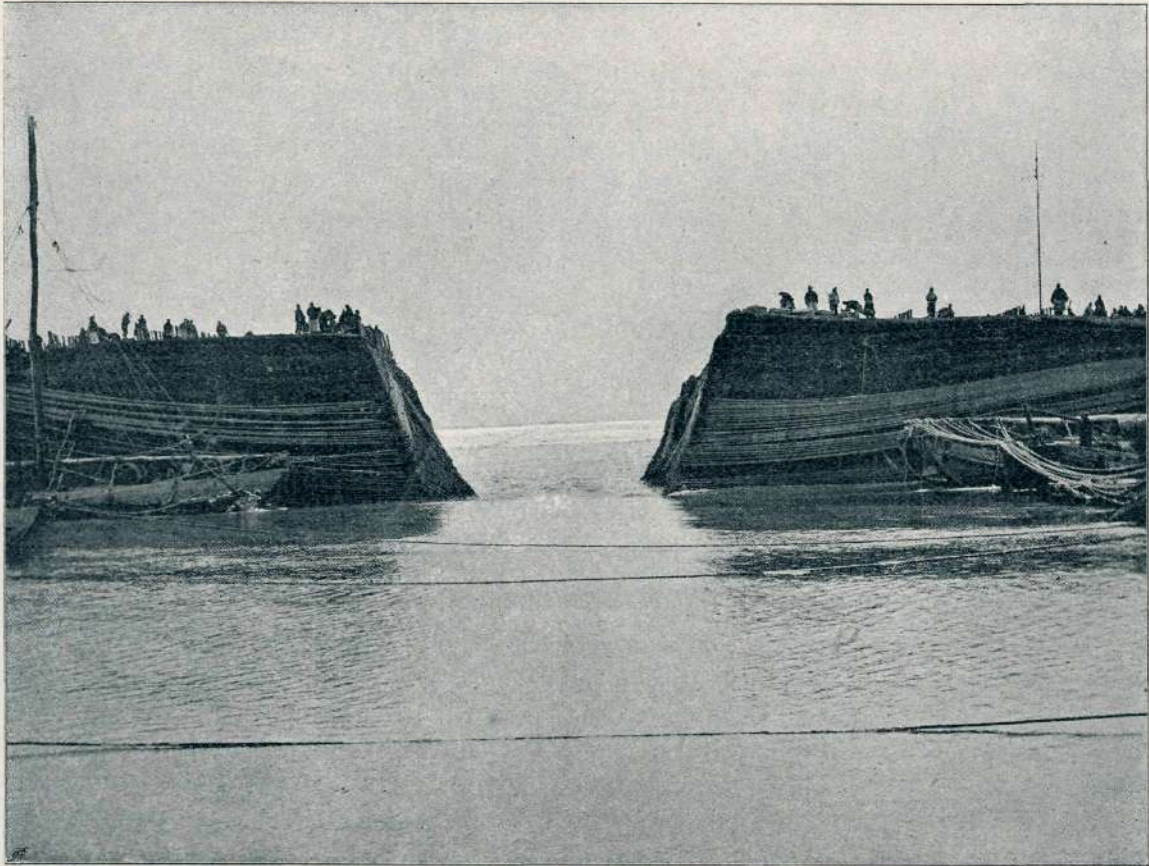
krohotala bi se naglas in zaploskala bi z rokami.

Ti, ki imaš pogum in moč, kaj te je strah pred polnočnimi sencami? - ...

Upognil se je vrat in nagnila se je glava globoko. Glej, sirove roke so omajale veliki hrast, bridkost in nemogočnost sta ga podkopali? Odpadlo je listje, sušile so se veje, trohnelo je deblo, samo še en udarec —

V stanovanju je že gorela luč, že so ležale temne sence po tleh in neprijeten, vlažen duh je plaval po sobi. Franci je odprl okno in se je naslonil in gledal v dolino. Narastla je bila spodaj velika reka in šumela je in penila se je in drvila naprej. Včasih je zašumelo v grmovju pod oknom, sova je zasovikala, netopir je letel mimo ...

Ti, ki imaš pogum in imaš moč ...

RUMENI REKI MAŠÉ ŽRELO.

in padel bo hrast in zakadila se bo trohnoba. — Vstal je in odšel proti stanovanju, ker je bilo zašlo solnce in se je delala noč. Potemnele so gore, potemnelo je nebo in pokazala se je prva zvezda. Lepa in svetla je zagorela nad najvišimi vrhovi in zabliščale po vsi široki strani.

Franci je šel proti stanovanju sključen in bledega obraza, samo še v očeh je gorelo, skrit plamen je plamtel ...

Še je čutil Franci smeh, cela množica se je smejala, ali upognil je bil tihnik in sklonil je bil glavo.

Minil je večer in Franci je legel v postelj. Mir je zavladal, samo še enakomerno nihanje ure se je čulo, samo še zunaj kje se je zaznal glas, vstal je ropot, krik se je zaslišal ...

Franci je zatisnil oči in že se je videl na krvavem potu. Krvavel je hrbet od bre-

mena, vsa kri je odtekla, sesušilo se je telo, glej, in breme je bilo težje in težje. Težilo se je od dne do dne; skrčil se je hrbet in padlo je breme. Padlo je na tla in skotalilo se je po dolini dol, razbilo se je ob čerih in skalah in vse se je izgubilo v daljni in gosti megli... Skrčil se je hrbet, skrčila so se kolena in tudi sesušeno telo je padlo. Padlo je in zdrsnilo je po strmini dol, butalo

bilo telo in srce je bilo potrto. In tako je napočila nedelja.

Franci se je oblekel in boječe in pridržano je stopal, oprezno je prijel za kljuko in nalahko je odprl vrata.

„Dobro jutro!“

Pozdravil je v kuhinji gospodinjo in je šel po prstih naprej.

„No, ali si dobil denar?“

GLEDIŠKA PREDSTAVA NA ČAST TE-UANU, DUHU RUMENE REKE.
(V SREDI CESARSKI NAMESTNIK.)

je ob skale na desni, na levi, in obležalo je naposled v dolini, slabotno in nezmožno... Glej, in z vrha dol se je čul jok, droben pretresujoč jok se je začul, in Tončka je bila, ki je gledala, kako je butalo sesušeno telo ob skale na desni, na levi, videla je in je zajokala z drobnim in žalostnim glasom...

Truden in izmučen je bil tiste dni Franci; ko je vstal, je bila glava težka, utrujeno je

„Nisem dobil...“

Franci je sklonil glavo in se je ustavil. Bal se je sirovih besed in je spregovoril naglo in boječe:

„Saj pojdem, še danes pojdem...“

Tako je bil prenaglil gospodinjo, in ostala je mirna in dostojna.

„Saj vidiš... Ni mogoče imeti zastoj, ni mogoče... Moja njiva je na trgu; vse

je treba kupiti; vse je drago... Ni mogoče zastonj...“

„Saj pojdem...“

In tako je oprtil na rame svoj kovčeg na tisto nedeljo, „zbogom“ je rekel in je stopil na ulico. Tainoni se je ozrl za njim, nasmehnil se je, ali Franci je šel svojo pot mirno naprej. Ostale so za njim mestne hiše, polja so ležala na desno in levo, in zadaj za njimi gozdovi. Nad glavo je letela tuintam vesela ptica, oglasila se je mimogrede veselo in prostodušno in izginila je izpred oči.

Franci je stopal mirno naprej z upognjeno glavo in globoko zamišljen. Zdaj se ni več smejalo za njim, niti nasmeha ni bilo več za njegovim hrbtom, samó zdelo se mu je, da gre jok za njim, da tečejo solze... Včasih je bilo, kakor bi vzdihnilo v bližini, kakor bi zaihtelo... In ozrl se je v isto stran, ali ničesar ni bilo. Mogoče je potegnil veter čez gozdove, mogoče je zašumelo po grmovju...

Da bi imel človek enega samega prijatelja na tem širokem svetu, enega samega prijatelja, ki bi bil krepak in močan. Močno in krepko roko bi imel, in človek bi zaklical, in stegnila bi se do njega ta krepka in močna roka... Doteknila bi se in prijela in dvignila, glej, in videlo bi se solnce...

Tako je mislil Franci; samotna je bila misel in se je samotno izgubila. Bela cesta se je vila pred njim, ali peljala je nazaj proti domu... Molčale so daljave, daljne so bile in nedosežne, zastonj je bil up, zastonj vsaka tiha želja. Več niso vabile, niso se nasmejale, stale so daleč, sinje in resne.

Mrak je padal na pot, zarja je ugasnila in nebo se je stemnilo. Mir je zavladal in nastala je sladka tišina spomladanskega večera; molčijo polja, molčijo travniki, samo še zdajnzdaj zašumijo gozdovi, oglesi se preplašena ptica, netopir šine mimo, sova zasovika... In priplavala je iz daljave lepa pesem, od gozdov sem je priplavala, mehka in topla in srcu namenjena. Vstala je melodija, postala je krepkejša, vztrepetalo je srce, zganilo se je v prsih, glasovi so bili tišji,

komaj še slišni so bili, odplavali so in so izginili v daljavi...

Na pot, Franci, ti, ki ti niso mar strahovi...

Še se mu je zdelo, da ga zakliče včasih mogočen glas, spreletelo ga je po telesu, ali sklonil je tilnik in nagnil je glavo.

Kadar ni nikogar, da bi bil velik in močan in dober, da bi stegnil roko, ko bi človek zaprosil pomoči... Lepo bi zaprosil in glej, stegnila bi se roka, oprijeli bi prsti, dvignili bi, in storil bi se lep dan. Prijazna luč bi posijala od vseh strani, razjasnil bi se obraz in razširile bi se prsi...

Ali nikogar ni bilo. Samo nedosežne daljave, samo mrak in noč, samo še kratka pot nazaj proti domu... In ta pot je bila pusta in prazna, tako brezpomembna in polna poniževanja.

Franci je šel enakomerno naprej. Popolnoma sam je bil sredi večera in koraki so se čuli, odmevali in se razgubljali. Prišel ga je tiščati kovčeg, stopil je k strani in ga je postavil na kanton. Sam je stal tik njega in se je nanj opiral; zamišljen je bil obraz, bled je bil, udrta lica, posinjele ustnice in tudi v očeh je bilo megleno in mrtvo. Ugasnil je bil veseli in skriti plamen, megla je legla vanje in umrlo je življenje.

Kako bi človek rad storil veliko in pametno, kako bi se dvignil rad visoko iz svojega naroda, glej, in zavežejo se roke, zavežejo se oči, in nastane velika in žalostna tema. Tako se končajo lepe misli, težko umira v prsih in v srcu, in žalost se razlije po duši...

Večer je bil lep in tih; zvezde so gorele, sapa je dahnila tuintam, zašumelo je, glas se je začul... Sence so se stegnile včasih preko ceste, velike in dolge, zamajale so se doli in gori in zopet so obmirovale. Še je zasovikala semtertje sova, mimo je letel netopir, samo pesem se ni čula nobena več. Molčale so daljave, mirne in resne so gledale v obraz, niso se nasmejale in niso vabile...

Franci je oprtil kovčeg na hrbet in je nadaljeval svojo pot.

Glej, in že je bil prišel do znanih gôr, že so ga pozdravili domači holmi. Samo še za ovinkom — in videl se je zvonik, visoko gori se je dvigal v večerni mrak, kakor samotni svečnik je bil, zelo resen in veličasten. Že so se videle hiše, domače drevje se je videlo in domača hiša je stopila pred oči.

Pozno je bilo in zato je bil sam na potu. Mir je bil zavladal po hišah, ugasnile so luči in hiše so stale temne in tihe kakor v sanjah. Samo še fantje so čuli, na vasi gori so bili in prepevali so veselo in naglas.

Franci je potrkal na vežne duri, zalajal je pes in je priletel izza vogala. Ali spoznal ga je, mahal je z repom in se je vzpenjal po njem.

V veži so se začule stopinje, duri so se odprle, in oče se je pojavil na pragu.

„Dober večer, oče!“ ...

Očetu je zastal glas in veselo je bil iznenaden.

„Kaj — ti si ...“

Obmolčal je, in Franci je stopil naprej, odprl je vrata in stopil v sobo.

„Dober večer, mama!“ ...

Mati je bila že v postelji in dvignila je glavo in sedla.

„Franci ... prav je, da si prišel ... Kaj boš tam, mali revček ...“ Veselo in zadovoljno je izpregovorila, in Franci je odložil kovčeg in sedel.

„Kako pa je bilo?“ ...

Tudi oče je sedel in je vprašal.

„Plaćati nisem mogel, in gospodinja je rekla, da ne more več ... Rekla je, da naj grem sedaj ...“

„In si šel ... Pa kaj bi se ubijal, ko ni mogoče! Glej, tako boš živel, kakor živim jaz in je živel moj oče in moj ded. Ni gosposko to življenje, ali živi se. Mirno tekó dnevi naprej, pride jutro in mine večer,

mladost mine in pride starost in človek umrje lepo v svoji hiši ... Živel boš, kakor živim jaz in kakor je živel ded — in kaj bi se ubijal, ako ni mogoče!“ ... Franci je sedel in je poslušal.

„Ali jaz bi rad študiral, dolgo bi študiral in potem bi bil gospod ...“

Domislil se je na profesorjevo sobo; težke zavese po oknih, rdeče rože na steni, mehke preproge po tleh, veliko in svetlo zrcalo ... Dvignil bi se človek in trudil bi se do krvavih rok, da bi dosegel samo kos lepe bodočnosti ...

„Kaj, če ni mogoče ...“

Oče je ponovil svojo misel z istim tonom, in potem se je oglasila mati.

„Kako si blede, Franci ... Umrl bi bil tam, doma pa ne bo treba umreti; živel boš, kakor živimo drugi ...“

„Ali jaz sem hotel postati velik; v mesto v šolo, in potem študirat ... naprej ...“

Franci se je naslonil na mizo in zaihtel.

„Hotel sem, pa ne morem ...“

Franci je zaihtel močno in obupano, tresel se je po životu, in solze so kapale na mizo.

„Pa kaj, ako človek ne more ...“

Očetu se je s n smilil in težko mu je bilo in neprijetno.

„Nič ne jokaj, Franci! — Tako boš živel, kakor sva živela midva, v mestu pa bi bil umrl ...“

Tudi materi se je smilil in tolažila ga je.

Potem je zavladala po sobi tišina. Samo tuintam se je čutilo dihanje, mati je vzdihnila, oče je premaknil nogo, Franci je zaihtel slabotno in poltiho ...

„Spat pojdi, Franci; pozno je!“ ...

Mati je tako rekla, in Franci se je razpravil, vrgel je blazino po škrinji, legel je in se zadel. Tudi oče se je spravil v postelj in govoril ni nihče več.

(DALJE.)

ROMAN ROMANOV:

FRANC KORITNIK IN NJEGOVA DRUŽINA.

IV.

(DALJE.)

oritnikov študent se je vrnil... Ne more... Kaj bo kmet! Naj ostane kmet; zakaj bi se dvigal nad nas...“ Tako so govorili potem vaščanje, in Franci je hodil med njimi tih in pobit. Ali minil je čas, utihnile so besede in izgubil se je spomin... Kakor ga ne bi bila objela nikoli velika in lepa misel, kakor se ne bi bil dvignil nikoli in se napravil na pot, mlad in pogumen...

Tekla so leta, umrla je mati, in Franci in oče sta ostala sama. Osivel je bil stari Koritnik, skrčil se je bil hrbet, sesušilo se je telo in nagrbančil se je obraz... Bližal se je svojemu koncu, ob palico se je opiral in težko je dihal. In fant je bil zrastel, velik in lep je bil postal in močan je bil in krepek. Lahko je delal na polju in pozabil je bil vso minulost.

Tako kakor blisk bežijo leta, pride zima in že se taja sneg, zeleni listje in glej! že je suho, jesenska sapa ga trga od vej, mrtvo pada na vlažna tla, da strohni in segnije...

Padalo je tedaj listje, kakor pada vselej, kadar pride tisti čas: prazna so polja, mrtvo šumijo gozdovi, megla nad holmi in poljanami. Na cesti samotni popotnik, na rebri mirna čreda, na griču ogenj in pastirji... Hipen klic tam iz daljave, otožna pesem od bogvekod... zgostijo se megle in drobne kaplje padajo na obraz...

Francelj je peljal listje iz gozda; voli so stopali enakomerno naprej, udirala so se razmočena tla in polzelo je. Pripeljal je do prve hiše; ograjen vrt je bil tam, samotna roža je še cvetela na njem, in mlado dekle

je stalo na pragu. Vesel obraz in sveža lica, plavi lasje in na čelu zamišljeni kodri.

„Kaj pa delaš, Tončka?“...

„Nič zdaj-le, Francelj!“...

Veselo je izpregovorila in se mu nasmejala.

„Ti, nisi bil ti včeraj med fanti, ki so peli mimo naše hiše?“...

„Seveda sem bil...“

„Poznala sem te po glasu... No, vidiš, kako te poznam!“

„Tudi jaz te poznam popolnoma natančno; po stopinjah te poznam, po postavi te poznam, po licih, po srcu... O, sploh natančno...“

Že so bili odšli voli mimo in Francelj je pohitel za njimi.

Lepo in pametno razmerje se je bilo razvilo med njim in Tončko in na tisti predpust sta se mislila poročiti. Treba je bilo gospodinje in Francelj se je veselil dni, ko bo stopil v vežo in bo stala pri ognjišču Tončka; obrnila se bo, zasmejala se bo in bo povedala veselo besedo. In pričelo se bo lepo življenje; zajokalo bo v sobi, drobno dete bo zaklicalo s slabotnim in nezmožnim glasom in stegnilo bo drobne in majhne ročice... Tako bo nastalo novo družinsko veselje, zadovoljnost bo v hiši in mir in lepo se bo živelo naprej... Glej, umrla je bila minulost, umrl je bil veliki dan, kakor sanje je bilo vse, lepe sanje ene same kresne noči...

In prišel je predpust in Francelj se je poročil. Poročil se je, in izginil je prah s pohištva, lepo je bilo vse urejeno in lepo pobrisano in osnaženo. Ko je prišlo jutro, se je kadila na mizi skleda, kadar je bilo

poldne je bilo napravljeno kosilo, lepo so večerjali, kadar je prišel tisti čas, in tako je vladal v hiši prijazen red in vse je bilo veselo in zadovoljno. Tudi stari Koritnik je bil vesel, nasmehnil se je včasih, ko je govoril s sinom.

„Dobro si napravil, da si to vzel, Francelj . . . Pametno si napravil . . .“

Dobro je delo sinu, sedel je pred hišo in nagnil se je na stran proti veži.

„Ali si skoro gotova? . . . Pridi malo k nama, pridi!“ . . .

Večer je bil ob takih prilikah, temnelo je nebo, zmrčile so se gore in posijal je mesec. Po poljih vse daleč naokoli se je razlila mesečina in okoli hiše so legle velike in črne sence. Zganile so se včasih kakor strahovi, zamajale so se sem . . . tja . . . in obmirovale so plašne in črne.

Tončka je sedla na prag, vesela je bila in govorila je o marsičem. Tako so bili vsi zadovoljni in srečni in lepo življenje se je bilo rodilo in pričelo in je teklo naprej svojo prijazno pot.

Rodile so njive, rodili so travniki, polnile so se shrambe, praznile so se in polnile so se zopet, kadar je prišel jesenski čas. Peli so cepci na podu v svojem enakomernem taktu in na večer so zapeli mlatiči še lepšo pesem. Stopili so v krog in so zapeli, da se je človek domislil na sladke dogodke, zganilo se je v prsah in spreletelo je srce . . .

Tako je tekel čas hitro naprej in glej, rodilo se je dete. Krepek sin se je rodil, dali so mu ime Franci in vsi so se igrali z njim in so ga imeli radi. Lepo je rasel in od dne do dne je bil močnejši. Že je zaklical mater in že je izgovarjal očetovo ime. Zasmel se je že in že je stal na svojih nogah. Hodil je po sobi in po veži, igral se je in veselo je včasih zaklical. Na ta način je prišlo v hišo novo življenje. Povsod ga je bilo dosti, navsezgodaj je klical na postelji in cel dan ni bilo miru pred njim.

Tako je lepo rasel sin in čez leto in dan so dobili še hčerko. Ali ta je bila

drobna, drobna je bila in jokala je s silno slabotnim in tenkim glaskom. Tončka ji je bilo ime, dobila je popolnoma svetle lase in oči je imela velike in modre. Tudi ona je bila zdrava in je živela, samo vedno je bila šibka in drobna.

Glej, in zdaj je bilo napočilo pravo družinsko življenje. Zibelka je tekla v sobi in mali Franci se je igral na tleh sredi veže, s sivim mačkom se je igral, božal ga je in tepel, da je preplašen odbežal ob prvi priliki.

„Lačen sem, mama!“ . . .

To je priznal včasih z veliko važnostjo, in če se ni takoj ugodilo njegovi želji, potem je pustil mačka in igrače in se je odpravil na pot. Sitnosti je delal visoki prag iz veže v sobo, ali naposled je premagal težave in je prijel za materino krilo.

„Lačen sem, mama . . . hudo lačen . . .“

In ob takih slučajih se je pogostokrat pripetilo, da se je razžalostil mladi obraz, raztegnile so se ustnice, solze so pritekale iz oči in Franci je naglas zajokal . . .

„Tako sem lačen . . . lačen . . .“

Tako je ravnal Franci tistikrat, in pogostokrat se mu je smejal mladi oče in ga je oponašal. Dopadlo se je mlademu Koritniku to življenje in videlo se mu je, da je zadovoljen in srečen. Davno je bil minil čas sanj, mirna je bila bodočnost in pozabljena je bila nemirna minulost. Nikoli ni prišla na pamet in samo še mlada gospodinja se je domislila včasih nanjo. Domislila se je včasih, spomnila ga je in se je zasmejala.

„Kako je bilo . . . Ali se domišliš . . .“

In tudi on se je nasmehnil.

„Neumno je bilo . . .“

Tako je prišlo pozabljenje in nihče se ni maral več spominjati. Čemu bi se spominjali ob tem lepem življenju . . .

Lepo sta rastle otroka, Franci je bil krepek in močan, in Tončka je bila slabotna in drobna. Tudi ona je shodila in skupaj sta se igrala in zelo sta se imela rada. Samo redkokdaj sta se sprla in samo kratek čas je trpela taka jeza.

„Si še hud, Franci?“

In Franci se je obrnil proti njej in se je nasmejal.

„Zakaj si pa razbila mojega konja?“ ...

„Saj ga nisem nalašč; pal je in se razbil...“

In zopet je bil med njima mir in igrala sta se naprej. Veselo in prosto vseh skrbi je bilo to življenje, ali naglo je minilo. Glej, že je šel Franci v šolo, že je bral iz knjige in že sta hodila skupaj s Tončko vsako jutro in vsako popoldne. Pridno sta se učila, in zlasti je bil nadarjen fant, in učitelj se je o tem pogostokrat izrazil. Bil je med prvimi ves čas, vesel je bil in pogumen in pameten je bil. Oče je bil ponosen nanj in nalašč je vprašal včasih učitelja, kako se uči sin.

„Jako napreduje ... Zelo je nadarjen in radi ga imamo!“ ...

Dobro je delo očetu in tudi župnika je vprašal.

„Dober in pameten fant je in silno je nadarjen...“

Vesel je bil Koritnik in je pravil ženi in tudi njej je bilo zelo všeč.

In končalo se je šolsko leto in zbralo se je tisti dan mnogo gospôde, iz mesta so se pripeljale svetle kočije, izstopili so gosposki potniki in so se zbrali v šolski sobi. In tam so bili zbrani učenci in so dobivali darila za svoj trud in učenje.

„Franc Koritnik!“

Tako so zaklicali najprej in Franci je stopil iz vrst, približal se je in se je priklonil. Zahvalil se je v lepem govoru, lepo je zvenel njegov glas, čisto in veselo in prijazno so se nasmehljali visoki gospodje.

To se je ponavljalo vsako leto in tudi zadnje leto je prišlo, in Franci je zapustil domačo šolo.

In glej, zbudilo se je podedovano od očeta, večje in močnejše se je zbudilo, silno je bilo in nepremagljivo; vstalo je in zaklicalo je:

— Vstani in pojdi, ti moj fant, ki imaš silno moč in silen pogum! ...

Začutil je bil in sklenil je bil globoko v srcu:

„Vstanem in pojdem in se dvignem sredi rojakov visoko gori!“ ...

V trinajstem letu je bil in obdale so ga sanje, polno jih je bilo okoli njega, lepe so bile in veličastne. Dvignil se je nad svojim ljudstvom, da se je odkrivalo pred njim in priklanjalo v ponižnosti in spoštovanju.

— Naprej, Franci, brez strahu, Franci, in predrzno! ...

Glej, zbudilo se je podedovano od očeta, večje in močnejše se je zbudilo, silno je bilo in nepremagljivo, vstalo je in zaklicalo ...

Franci je dvignil glavo, zravnal se je in pogledal je v svet z drznimi očmi in poln poguma.

„Hej, pojdem v svet, do nedosežnih daljav pojdem, po široki in prijazni cesti!“ ...

In smejala se je bela cesta pred njim, smejale so se daljave in vabile so. Na večer so padle črne sence po njih in daleč doli so padle čez holme in doline in bilo je, kakor bi se stegnile prijazne roke, na skrivaj in na tihem bi se stegnile, mahale bi in vabile ...

Sam je hodil in zamišljen in Tončka je to opazila. Tudi pobledel je bil obraz, zamišljenost je legla po njem, oči so postale globoke kakor jezera.

„Kaj pa misliš, Franci?“ ...

Drobna in šibka sestra ga je vprašala s skrbnim in prijaznim glasom.

„Nič ... Mislim ...“

Odgovoril je zamišljeno in polglasno in je sedel dalje in molčal. In sestri je prišlo na pamet, da je mogoče bolan in smilil se ji je. Približala se je, sedla je k njemu na klop pred hišo, roko je dala krog njegovega vratu in pritisnila je svoje lice na njegovo:

„Ali si bolan, Franci? ... Bled si tako in prepaden ... kje te pa boli?“ ...

Skrbno in ljubeznivo je vprašala in svoje nežno lice je tiščala k njegovemu.

„Nič me ne boli, Tončka!“ ...

Nasmehnil se ji je in je pobožal njeno roko:

„Pride tako ...“

Vzdihnil je in Tončka se je vzravнала in mu pogledala v oči.

„Zakaj pa vzdihuješ?“ ...

Zopet ga je vprašala in gledala mu je naravnost v oči.

„Ne vem...“

Franci je odgovoril mirno in zamišljeno. Vse njegovo govorjenje je bilo v zadnjih dneh zamišljeno in polglasno, navadno je sedel na klopi pred hišo in je strmел v daljavo. Tončka je to opazila in ga je vprašala in tudi oče je opazil. Glej, in prestrašil se je in domislil se je na davna leta, na grenke dogodke se je spomnil in bal se je zavoljo sina.

„V daljavo ga vleče, vabi ga neznana moč v prsih ... dalje ... naprej ... križemsvet ... Pojde; neko jutro bo vstal in se bo odpravil ... Mogoče se kdaj vrne, bled sesušen, mogoče nikoli več ... Umrje med tujimi ljudmi, brez postrežbe, zapuščen...“

Mnogo je mislil oče in bal se je tistega časa, ko bo stopil preden, bledega obraza in nemirnih oči.

„Šel bi, oče...“

Bal se je, ker se je domislil na težko pot, na vlažno izbo in mrzle in sirove ljudi. Sam bi bil stopil k njemu in bi ga bil prosil v očetovski ljubezni.

„Ne hodi, Franci! ... Ne misli ničesar, ne sanjaj več, lepo te prosim, Franci! ... Kaj strmiš v daljavo, kaj gledaš po cesti doli? ... Strašno je tam zunaj, noč je, vihar, mraz ... strašno je ... Ne hodi, ne sanjaj, ne strmi ... lepo te prosim, Franci...“

Sam bi stopil k njemu in bi govoril, ker mogoče bi šel, zašel bi in se ne bi vrnil nikoli več ...

Od strani je opazoval sina in videl je, kako je bled, kako zamišljene so oči, kako se izvije iz prsi vzdih ... In omenil je svoji ženi.

„Ti“, je rekel „Franci blede in je zamišljen ... Na klopi sedi pred hišo, v daljavo strmi, po cesti strmi doli in misli in tuintam vzdihne ... Glej, jaz vem: v prsih se mu je zbudilo, velika moč je vstala, noč in dan ne dá miru in vleče ga in sili ga

na pot ... v daljavo ... naprej ... križemsvet ...“

„Jaz ne razumem ... Kaj je to?“ ...

Žena je vprašala preplašeno in skrbne oči so strmele v možev obraz.

„Ti ne razumeš, ali jaz vem ... Tudi meni se je zbudilo in moral sem na pot in strašno je bilo. Jaz vem ... mnogi gredó in se ne vrnejo nikoli več ... Umrjejo tam v tujem svetu in med tujimi in mrzlimi ljudmi ...“

„Pa kako misliš? ...“

Zbala se je tudi ona: samo malo je umela.

„Rad bi se dvignil nad rojaki, v šolo bi rad, ali to stane denar ... Pri nas ni toliko denarja, stradal bo v vlažnem in nezdravem stanovanju, zbolel bo in bo umrl ...“

Mirno je bilo po sobi, večer se je delal in mrak je prihajal v sobo. Čez okna se je plazil, ob vratih je lezel in pomaknil se je v vse štiri kote in od tam se je pomikal proti sredini, boljbolj se je zblíževal in končno se je strnil in napolnil vso sobo.

Franci je stopil v sobo, do omare je šel s sklonjeno glavo in je vzel tam drobno knjižico.

„Kaj boš, Franci?“ ...

Mati ga je vprašala in je gledala proti njemu.

„Nič ...“

Komaj slišno je izpregovoril in je odšel tiho in s sklonjeno glavo.

Potem je prišla v sobo Tončka in je sedla na stol.

„Kaj pa dela navadno Franci?“ ...

Mati jo je vprašala in Tončka se je ozrla okoli in okoli.

„Sedi, mama, in strmi predse in misli ... Vedno premišljuje, mama, in bled je in kakor bolan ...“

Tončka je plašno pripovedovala in tiho in potem je prenehala.

„Vprašala sem ga tudi že, kaj misli, pa nič ne pove. Vprašala sem ga, če je bolan, pa je rekel, da ni ...“

To je govorila Tončka še s tišjim glasom.

„Ali ti nisem povedal? . . . Kakor sem rekel!“ . . .

Oče je hodil po sobi doli in gori, ustavil se je za trenotek in je zopet nadaljeval svojo pot.

„Ali mi ne moremo . . . mi ne moremo . . .“

Tiho je govoril in sam zase in Tončka in mati sta odšli iz sobe.

„Človek bi storil tako ali tako, ali nobene pomoči ni . . . Nič ni napraviti . . .“

Noč je bila legla po sobi in zunaj je sijala luna. Skozi okno je posijala v sobo in mehki žarki so se razlili po tleh in vztrepetavali so tam in se zibali . . . Popolnoma je bilo mirno, samo iz veže so se čuli tu-intam koraki, ogenj je prasketal na ognjišču. Tončka je izpregovorila . . .

Koritnik je stopil vun in je šel pred hišo. Na klopi tam je sedel Franci, popolnoma mirno je sedel, roke v naročju in široko odprte oči.

„Kaj delaš, Franci?“ . . .

Ozrl se je po njem in ga je vprašal.

„Nič!“ . . .

Vzdihnil je in izpregovoril s tihim in zamišljenim glasom.

„Pojdi, po mrvo grevá. Nakosil sem na travniku in v hladu bova zapeljala domov!“

Vstal je molče, pod kozolec je šel, prijel voziček za drog in je peljal proti njivi. Oče je šel za njim in tedaj se je začul votel in zategnjen glas.

„Ali si čul?“

Oče ga je vprašal in v tistem trenutku se je začul zopet isti votli in zategnjeni glas.

„Sem . . .“

Franci je izpregovoril mimogrede in je peljal naprej. Oba sta molčala in tako sta šla tiho sredi lepe poletne noči. Polno glasov je prihajalo od vseh strani, najrazličnejši so bili, veseli, zamišljeni, žalostni, vstajali so, izgubljali so se in so izginjali.

Nebo je bilo popolnoma temnomodre in zelo lepe barve. Tudi vrhovi gorâ so bili iste barve in bili so videti iz daljave

kakor zamišljeni velikani. Nebo je bilo polno zvezd, svetle so bile kakor od zlata in zelo zamišljeno so gledale doli. Luna je plavala na južni strani in tudi ona je bila popolnoma zlate barve; mesečina je trepelala nad vso okolico, sence so ležale po tleh in se plašno majale.

Naložila sta sena na voziček in sta odpeljala. Sin je vlekel spredaj in oče je rinil zadaj; oba sta molčala in počasi sta se pomikala proti domu.

Včasih je zaškrtalo pod kolesom in včasih je zacvilil voz. Kamen je prišel pod kolo ali mogoče pesek . . .

Ko sta prišla domov, je stala večerja na mizi in sedli so okoli mize. Skleda je bila sredi mize, velika je bila in lončena in opisana z belimi rožami.

„Jej, Franci!“ . . .

Fant je molčal in je zajemal malo in prenehal je pogostokrat. Ostali so molčali in tako so tiho povečerjali. Samo včasih se je čulo, kako je škrtnila žlica ob skledi, neprijeten glas je bil in Tončko je spreletelo.

Povečerjali so in mati je pobrala žlice, v skledo jih je dela in je vse skupaj odnesla vun.

„Lahko noč!“ je rekel Franci in se je odpravil spat na pod.

„Kaj te ni strah?“ . . .

V veži ga je vprašala mati, ko je šel mimo.

„Ne!“ . . .

Ko je stopil čez prag in je šel proti podu se je nasmehnil. Kaj me bo strah? Polnočnih duhov, sivih halj? . . . Nasmehnil se je in je šel po stopnicah gori in legel v seno.

Zatisnile so se oči in prišle so sanje. Napravil se je na pot, lepega jutra je vstal, poslovil se je od matere in očeta in tesno se ga je oklenila Tončka.

„Ne hodi, Franci, ali me pa vzemi seboj!“ . . .

Tesno se ga je oklenila, zajokala je na glas in zelo žalostno. Ali on je razklenil njene roke, poljubil jo je na čelo in pustil jo je sredi ceste — osamljeno in žalostno.

BEROLIN: STOLNA CERKEV IN CESARSKA PALAČA.

In je šel.

Cesta se je smejala pred njim, prijazna je bila in široka, daljave so se smehljale in vabile. In vedno naprej je šel in bila je noč in storil se je dan in njega ni bilo strah. Kaj če so šle mimo sence, če je zašumelo v grmovju, če se je oglasila zver v goščavi! . . .

In prišli so mimo roparji, grdih obrazov so bili, dolge brke so imeli, črne in grde. In prišli so do njega in dvignili so krvave nože . . .

„Kdo si ti?“

Zavpili so nanj enoglasno in sirovo in so se ustavili.

„Ropar!“ . . .

Po vrsti so mu podali roke in najgrši ga je poljubil na ustnice. Odšli so in Franci je pljunil predse v studu nad umazanim poljubom.

Dospel je do mesta, obiskal je prvo in največjo hišo, potrkal je na duri, ali bile so velike in ogromne in ni se čulo. Nato je butil s čevljem ob nje, votlo je zadonelo in začuli so se koraki. Odprla so se vrata in siva in razmršena brada se je opazila.

„Kdo me je prebudil?“ . . .

Z drobnim glaskom je zakričal sivo-bradi možiček in je zacepetal z drobnimi nogami.

„Pameten človek.“

Franci je izpregovoril z modrim glasom in je pogledal z resnimi očmi.

„Sluga ponižni!“ . . .

Široko so se odprla vrata in sivo-bradi možiček je potegnil čepico z glave in je stopil v kot.

„Kje je gospôda, da vzprejme pogum-nega gosta?“ . . .

Zaprle so se velike duri in z drobnimi koraki je hitel možiček pred njim, peljal ga je v veliko sobo in ga je ponižno prosil, da bi počakal do večera. Izgubil se je sivo-bradec in Franci je sedel pod najbližjo palmo.

Lepo je bilo v tisti sobi, najlepše vrt-nice so ležale po tleh, palme so stale ob steni, aloa je cvetela v samotnem kotu . . .

Hitro je tekkel čas, prišel je večer, odprla so se vrata in glej, pojavila se je zlato-lasa kraljičina, nasmejala se je in z njo so se nasmejale sanjajoče platane, zelene palme so se nasmejale, rože po tleh in stoletna aloa se je zasmejala v veselem razkošju . . .

„Kdo si ti?“ . . .

Odprle so se drobne ustnice, nasmeh-nile so se sinje oči.

„Jaz sem junak . . .“

Glej, in približala se je in dala mu je roko in kakor sestra mu je bila od tistega trenutka. In nič ni bilo več nedosežnega zanj, samo zaželel je — in je bilo — pred njim. In ako je zaželel zvezdo z neba, glej, že se je približala in samo roko je stegnil in je bila njegova.

Tako je bil dosegel vse na svetu, v svetli kočiji se je vozil po svetu, peketal so žametni vranci in hrskali so in rezgetali.

Kaj je nedosežnega na svetu, če je človek resnično močan in pogumen in čuti mogočno silo v svojih prsih? . . .

Franci se je prebudil in še je sanjal z odprtimi očmi o črni kočiji in o iskrih vrancih; v vetru so vihrale žametne grive in v solncu so lesketale srebrne vajeti . . .

Lepo jutro se je bilo storilo, gore so žarele, gorelo je nebo in že so se opazili prvi žarki na nebu. In dvignilo se je solnce izza gorskih slemen, zablščalo je iz daljave, tisoč žarkov se je usulo na vse strani . . .

Franci je zajutrkoval in se je odpravil na polje. Motiko je del na ramo in je odšel po rosni stezi.

„Ne bo več dolgo in pustil bom krompir in koruzo in se bom odpravil proti mestu. V šolo lepo in učiti se, postati gospod in se dvigniti med rojaki . . .“

Tako je mislil Franci in veselo je delal na polju in molčal. Sklenil je bil, da stopi pred očeta in da mu pove, kako se je namenil v mesto in v šolo.

„Veliko veselje čutim do učenja, vse bi rajši pustil — in življenje in vse kakor to!“ . . .

Stopil bo predenj in bo na ta način končal. Nekoč v kratkem bo tako napravil, govoril bo mirno in resno in izvedel bo očetovo mnenje.

Kaj bi človek doma in sredi kmetov, če čuti, da bi lahko živel med veliko gospôdo,

lahko bi živel in lahko bi šel križemsvet . . . Kaj bi človek doma, zakaj bi tičal nizko pri tleh, zakaj se ne bi dvignil in zravnal in ponosno pogledal okoli in se napravil v široki in daljni svet? . . .

Franci je kopal na njivi in tudi Tončka je kopala. Bila sta si popolnoma blizu in sestra je včasih izpregovorila.

„Povej, Franci, kaj premišluješ, nikomur ne bom povedala!“ . . .

„Tako je, Tončka! . . . Poslovil se bom od doma in od matere in očeta in od tebe in odšel bom v svet . . .“

Franci je mirno povedal in Tončka je prenehala kopati.

„Kam pojdeš in zakaj?“ . . .

„V šolo pojdem, da se dvignem med rojaki in postanem gospod . . . Glej, prav bo tako! Kadar boš govorila o meni, pa boš povedala o meni lepo in imenitno povest . . .“

Franci je kopal enakomerno naprej in znojne kaplje so stopile na njegov obraz. Postalo je bilo vroče; solnce se je dvignilo nad gorskimi vrhovi, izginila je rosa in žarki so pripekali toplo in pekoče.

Poldne je zazvonilo in Franci in Tončka sta odšla s polja proti domu.

Že je bilo pripravljeno kosilo in tudi oče se je bil že vrnil s polja. Jed se je kadila na mizi, muhe so brenčale po sobi, zaganjale so se v obraz in sedale so po laseh in obleki.

Popoldne se je bilo pooblačilo nebo, skrilo se je solnce in močna sapa je zapihala. Dvigal se je po cesti prah, v naglih kolobarjih se je zavrtil in dvignil se je visoko v zrak.

Franci je sedel pred hišo in z njegovimi rjavimi lasmi se je igrala močna sapa. Dobro mu je delo to in premišljeval je mirno dalje o svojih bodočih potih.

„Na stanovanje pojdem, samo malo bo stalo, in naj bodo ljudje še taki in taki, jaz bom prebil pri njih. Prenesel bom nevihto in vihar in zimo in mraz — močan sem in krepek in lahko bom tako dočakal lepših časov“ . . .

Tako je mislil na klopi pred hišo, sapa se je igrala z njegovimi lasmi in je pihala v njegov obraz.

Zablisnilo se je in svetel ogenj je šinil po nebesnem oboku. Zagrmelo je potem, glasno in mogočno je zabobnelo, stresla se je klop in okna so zašklepetala. In tedaj so padle prve kaplje, debele in težke so bile in čulo se je, kako so padale na listje in na tla. In gostejše in gostejše so padale in naposled se je ulila velika ploha.

Franci se je umaknil v vežo in tudi ostali so bili tam.

„Samo, da ne bi bilo toče!“ . . .

Oče je gledal oblake in je to izpregovoril in tudi mati je vzdihnila.

„Da ne bi bilo toče!“ . . .

Zunaj je lil dež, bliskalo se je in grmelo je, da se je stresala hiša in so šklepetale šipe v oknih. Ali ponehavalo je, samo še bliski so se užigali, grmenje se je čulo v daljavi, samo oddaljeno bobnenje še in dež je ponehaval.

Tončka je sedela pri ognjišču in se je stresla, kadar se je zablisnilo

„Ali te ni strah, Franci?“ . . .

Vprašala ga je, ker je stal mirno, ni se zganil ob najhujšem gromu in ni se zmenil za nevihto.

„Ne! Mene ni strah . . .“

Polegla se je nevihta in nehala je deževati. Odplavali so oblaki in odprla se je lepa nebesna modrina. Videti je bilo, kakor da bi bila nevihta umila nebo, tako je bilo čisto in tako sveže.

Trave so se zravnale in rože so dvigale svoje rosne glave, debele kaplje so padale od drevesnih vej in naposled je posijalo solnce. Mehki žarki so se razlili po rosni travnikih in po mokrih poljih in tratah se je zasvetilo od mnogoštevilnih biserov.

Franci je šel v sobo in je sedel k oknu.

„Jutri in še bolje pojutranjem pa stopim pred očeta in mu povem . . . Tako in tako, jaz ne morem drugače, kakor da pojdem . . . Zakaj ne bi človek imel poguma in zakaj bi se bal belih cest, ki peljajo križemsvet? . . . Pojutranjem, ko bo nedelja, „pa stopim in povem popolnoma natančno!“ . . .

Zatrdno je bil to sklenil Franci in mislil je potem lepo in mirno o vsi svoji nadaljni poti.

Popolnoma mirno je bilo že zunaj, solnce je sijalo, trave in rože so se dvignile, tuintam je še kanila deževna kaplja od drevesne veje in čisto in sveže in od nevihte umito nebo se je razprostiralo nad široko krajino.

(DALJE).

ANTON MEDVED:

VETER POVLEČE . . .

Lastovke drobne,
jarko nebo,
kaj me žalobne
misli pekó?

Hribje zeleni,
cvetne ravní,
kaj da so meni
mračne oči?

Veter povleče
skozi vrhé,
nekaj šepeče —
slušaj, srcé!

— Kaj nam je mari,
če si nam tuj!
Drugim tožari,
sebe vprašuj!

ROMAN ROMANOV:

FRANC KORITNIK IN NJEGOVA DRUŽINA.

V.

(DALJE.)

Miren poleten dan je bil. Pol-dne je bilo minilo in vse je molčalo daleč naokoli. Ni se zgenila bilka na polju, ni zatrepetal list in ni zletela ptica preko poljan.

Franci je sedel pod kozolcem. Potem je vstal in šel.

„Zdaj stopim predenj in mu povem... Kaj bi se bal in kaj bi odlašal!“...

In stopil je v vežo in odprl vrata v sobo. Oče je sedel pri mizi in je bral iz debele knjige. Franci se je približal mirno in pačasi.

„Kaj pa ti, Franci?“...

Pogledal mu je v obraz in Franci se je ustavil.

„Tako je, oče, da ne bi ostal več rad doma. V mesto bi šel v šolo, kjer bi se rad učil vedno dalje in dalje... Tudi se nič ne bojim tujega kraja in tudi tujih ljudi se ne bojim popolnoma nič...“

Oče je vedel, da se bo zgodilo to, da bo stopil predenj in bo izpregovoril... Zaprl je knjigo in se je nagnil nazaj.

„Nič ni, Franci!... Ti govoriš tako, ker si mlad in nespameten. Prerevni smo, da bi te mogli vzdržavati, kakor je prav in kakor se spodobi. Glej, če bi šel, bi stanoval v vlažnem stanovanju, lačen bi bil, obleke bi ne imel in zbolel bi in bi umrl... Umrl bi, Franci, in mogoče se ne bi vrnil nikoli več domov. Ne misli, Franci, in nikoli ne sanjaj... Življenje umorijo take sanje, strašne so in grozne...“

Oče je prenehal in Franci je stal pred njim miren in resen.

„Nikoli več ne misli na to, Franci, nikoli več ne sanjaj! Strašno je med tujimi ljudmi, nikogar ni, samo žalostna misel sredi srca...“

Franci je molčal ves čas in počasi se je obrnil in je odšel. Na pragu ga je srečala mati, zamišljeno ji je pogledal v obraz in je odšel mimo.

„Nič ni pomagati... Pojde... umrje...“

Mati je stopila v sobo in je sedla na klop ob peči.

„Kaj je?“

„Franci je prišel in je rekel, da bi šel v mesto, v šolo da bi šel...“

Oče je povedal zamišljeno, knjigo je zaprl pred seboj in se je naslonil na mizo.

„Mi ne moremo; ni mogoče, da bi ga primerno podpirali... Toda pojde vseeno, vdal se je mislim in sanjam in sedaj se jih več ne otrese... Šel bo in bo zbolel in mogoče bo umrl... V vlažnem stanovanju, ob slabi hrani, med tujimi ljudmi...“

Potem je molčal in tudi žena je bila tiho in se je zamislila...

„Ali ni nič rekel?... Povedal bi mu bil in oplašil bi ga...“

Čez dolgo je izpregovorila in se mu ozrla v obraz.

„Rekel sem... Molčal je in obrnil se je in je odšel... Nič ni pomagati; pojde... umrje...“

Utihnila sta oba. Polmračno je bilo po sobi, okna so bila zagrnjena in velika muha je letala pod stropom. Enakomerno je brenčala in gibala se je v počasnih krogih.

Zunaj je bila vročina velika, vse je molčalo sredi nje, ni se genila bilka na polju, ni vztrepetal list na drevesu, ni zašumelo sredi gozda... Nedelja je bila in nedeljsko oblečeni ljudje so šli po cesti, fantje so šli s šopki na žametnih klobukih in brhka dekleta z rdečimi rožami na kipečih grudih... Vse je bilo nedeljsko oblečeno, samo za-

prašen popotnik je šel mimo, zamišljenega obraza s palico v roki je šel in ni dvignil oči . . .

„Pa bi še enkrat govoril z njim, mirno bi mu rekel in popolnoma prijazno . . . Še enkrat da bi rekel . . .“

Po dolgem času je izpregovorila mati in oče je dvignil glavo.

„Zastonj . . . Pojde . . . mogoče se vrne . . . umrje lahko . . .“

Govoril je poltiho, zamišljeno.

„Vendar bi rekel še enkrat . . .“ Mati je mislila, da bi nemara pomagalo; pozabil bi vse in bi ostal.

„Saj lahko . . . ali . . .“

Očetov glas je bil negotov; del je knjigo na polico in je odšel. Na polje se je odpravil, po stezi je stopal in tam ga je opazil pod kozolcem: sam je sedel in zamišljen, oči so strmele v daljavo, obraz je bil blede . . .

„Kaj delaš, Franci?“ . . .

Ogovoril ga je in fant se je vzdramil. Stresnilo se je telo, zbudile so se oči, vzdihnil je.

„Nič . . .“

Oče je odšel po poljski poti in Franci je mislil dalje.

„Kaj če so ljudje mrzli in če je v tujini smrt za slabotne ljudi! . . . Jaz vem, da sem močan, smrt bi premagal in zato se ne bojim tujine . . . Smehljajo se daljave in vabijo, smeje se lepa bela cesta . . . zbogom, domača vas, zbogom, oče in mati in Tončka! . . . in po beli cesti naprej do daljav in križemsvet . . .“

Mirno je mislil naprej in se je namenil, da povpraša in poprosi učitelja, mogoče župnika. Vse bo natančno zvedel in podal se bo ob pravem času na pot proti mestu. In tudi oče bo zvedel, rekli mu bodo, naj ga pusti, in spremil ga bo lepega jutra doli proti mestu. Kaj je nepremagljivo na svetu, če je človek resnično pogumen in kdo bi se bal tujine in njenih težav! . . .

— Daj, Franci, dvigni se, ti moj otrok, ki te ni strah in si pogumen! . . .

Zdelo se mu je, da ga kliče moč sama, velika nadzemska moč da mu ukazuje.

— V tujino, Franci, čez hrib in goro, križem svet, Franci, za srečo, za lepo bodočnostjo! . . .

Solnce je zahajalo, nebo se je rdečilo, nalahko je dahnil veter, zamajale so se bilke, listje je zatrepetalo, zašumelo je sredi gozda . . . Lepo je zahajalo solnce, skrilo se je naposled za vrhove, zadnji žarki so obsevali gorska slemena na vzhodu, izginili so, otemnela je zarja in prihajal je mrak. Temnelo je nebo in gostilo se je ozračje, že je gorela prva zvezda, že je zasvetila luna. Mehka luč se je razlivala po okolici, trepetale so sence, priplavala je pesem, tiho so sanjali lesovi naprej . . .

Vrstili so se vroči poletni dnevi, ni bilo dežja, nebo je bilo čisto in brez oblakov. Tudi megle ni bilo; vsa daljina je bila suha in čista.

Franci se je odpravil k učitelju; tiho izginil za vogalom in gori proti šoli. Učitelj je bil prišel nanovo v tisti kraj, pred malo leti je bil prišel po smrti učitelja in organista Koritnika. Po vrsti je umiral stari rod; stari Koritnik je umrl, umrla je stara gospodinja, brat je umrl, ki je bil učitelj stare šole. Samo dobro brati je znal in pisati in je učil isto umetnost vaške otroke. Tako se je godilo v stari šoli, ali podrli so jo do tal, sezidali so novo, in umrl je stari Koritnik. Nov učitelj je prišel, gosposko je bil napravljen in veliko lepega in učenega je znal povedati. In nastopila je nova družina Koritnikova, čila in mlada, tekla so leta, rastle so otroci, glej, in sivali so lasje, umirale so oči in gube so legale po obrazih . . .

Franci je prišel do šole, stopil je v vežo in je potrkal na vrata. Začul je glas in je prijel za kljuko.

„Dober dan!“ . . .

Zaprli so vrata in učitelj je stopil pred njega.

„Kaj bi rad, Koritnik?“

Prijazno je vprašal in Franci je govoril brez strahu in mirno.

„Prosim, da bi mi povedali, kako se vstopi v mestu v šolo . . . Rad bi šel, noč in dan in naprej in naprej bi se učil . . .“

Prijazno se je nasmehnil učitelj in mu je pojasnil vso pot. Franci je poslušal z veliko pozornostjo, gledal je naravnost v obraz in stal popolnoma mirno.

„Oče me ne pusté . . . Jaz pa bi šel silno rad, učil bi se naprej in naprej . . . Če bi vi nemara rekli očetu, potem bi me pustili, gotovo bi me pustili . . .“

„Lahko rečem, Koritnik; v mesto pojdeš in postaneš velik gospod . . . z bogom, Koritnik!“

Zaprta so se vrata in Franci je odšel proti domu. Lepo je imel pred očmi svoj načrt in ni obupaval. Popolnoma brez strahu je mislil na tujino, mirno se je domislil na glad in ni se bal bolezni.

Doma ni bilo nikogar in duri so bile zaprte. Sedel je pred hišo na klop in je mislil mirno naprej. In takrat je stopil izza vogala oče, skrben je bil njegov obraz in na sinu so obvisile oči.

„Ali pojdeš, Franci? Ne hodi, Franci! . . . Kaj bi hodil! . . .“

Od kozolca sèm je prišla Tončka in se je ustavila pred hišo.

„Zakaj bi hodil, Franci? . . . Radi te imamo in samo dobro ti želimo. Glej, tujina je mrzla kakor led, kakor zimski čas — ti ne veš tega, Franci! . . . Tuji ljudje, vlažna izbã, sama žalostna skrb in zapuščenost . . .“

Zopet je prenehal in vsi trije so molčali. Franci je sedel mirno na klopi; ni dvignil oči in obraz je bil bled in zamišljen.

„Kam hočeš od nas, Franci, zakaj hočeš od nas? . . . Mirno bi živel naprej, prijazno in zadovoljno bi živel; samó tuintam malo žalosti, samo tuintam samotni vzdih . . .“

Glej, in tedaj se je razjasnil obraz; zagorelo je v očeh, dvignile so se velike in ponosne.

„Jaz pojdem, oče, veselo se podam na pot in brez strahu. Vse bom premagal — in tujino in mrzle ljudi, vlažno sobo in zimo in glad — vse bom premagal, dvignil se bom visoko med rojaki, in vrnil se bom domov velik in ponosen . . .“

Vesel je bil njegov glas in čist, gorelo je v očeh in življenje se je razlilo po obrazu.

Vsenaokoli je sijalo solnce, samotno drevo je stalo popolnoma mirno, listje je mirovalo in zeleni sadovi so šibili močne veje.

„Ne hodi, Franci, ni ti znano in ne veš . . . To so sanje, ki motijo, varajo . . .“

Oče je bil izpregovoril po dolgem času in Franci ni rekel ničesar.

„Ne hodi, Franci; ostani pri nas, ki te imamo radi in nam bo žalostno za teboj . . . Vsi te imamo radi, jaz in mama in Tončka . . .“

S popolnoma mehkim glasom je govoril oče in Tončka je stopila k bratu, k njemu je sedla in se ga je oklenila.

„Saj ne greš nikamor, Franci?“ . . .

Objela ga je z obema rokama, glavo mu je položila na ramo in je šepetala na uho.

„Saj ne greš, Franci! . . . Nihče ni nate hud in vsi te imamo radi — ata, mama in jaz . . . ti ne veš, tako te imam rada!“ . . .

Še tesneje se je stisnila k njemu, dvignila je glavo in svoj obraz je pritisnila na njegovo lice.

Franci jo je prijel za roke, razklenil jih je in je vstal. Vstal je in odšel in se izgubil za vogalom.

Mati se je vrnila s polja in se je ustavila pred hišo.

„Nič ni pomagati, pojde . . . Pojde, mogoče se vrne kdaj, mogoče nikoli več . . . umrje . . .“

Oče je pogledal mater in je utihnil.

„Ali si mu rekel lepo, prijazno?“ . . .

Mati je vprašala in je brisala pot od obraza.

„Prijazno sem rekel, ali nič . . . Pojde . . . umrje . . .“

Tončka je sedela na klopi, strmela je predse z zamišljenimi, široko odprtimi očmi, obraz bled. In prišla je velika solza v vsako oko, zgenile so se trepalnice, solza je kanila od njih, po licu doli je zdrsnila in padla je v naročje. Pogosto so se zapirale trepalnice, tiho so tekale solze iz oči, drsele so po licih in padale so doli druga za drugo.

Vstala je in je odšla. Šla je za vogalom in opazila ga je, kako je sedel za kozolcem v senci na črnem panju in podpiral glavo.

Tiho se je približala po travi, pokleknila je ob njem in oklenila se ga je z rokami. Mokra so bila lica, še so se pokazale solze, spuščale so se od trepalnic in polzele po licih...

„Ne hodi, Franci... umrl bi in ne bi se vrnil nikoli več. Nikoli več te ne bi videla... Ne hodi!“...

Prosila je z jokajočim glasom in Franci jo je dvignil in jo je posadil na kolena. Drobna je bila in slabotna in nežno telesce je drhtelo.

„Nič, Tončka!... Ne umrjem ne in pridem zopet – velik in ponosen pridem, in kadar te bodo vprašali, boš lahko povedala lepo in imenitno povest... Nič ni hudega, Tončka, in ni treba jokati!“...

Gledal ji je v obraz in na povešene oči in z desnico je brisal solze z njenih lic...

„Nikoli se ne boš vrnil, Franci... umrl boš in nikdar več te ne bom videla...“

Zopet so stopile solze v oči, večje in svetlejše in kakor biseri...

„Gotovo se vrnem, Tončka!... Ti le žalostno ne misli! Gotovo se vrnem – zdrav, vesel, ponosen...“

Poldne je zazvonilo, z njiv so se vračali ljudje, po poljskih potih so šli z motikami na rami, klobuke so držali v rokah in tuintam so naglas molili.

Solnce je sijalo, svetli žarki so pekli po okolici, nebo je bilo čisto, kar so nesle oči. Nobenega oblčka do najdaljnih vrhov, sama svetla modrina, sama mogočna luč vsa daljava...

Franci in Tončka sta vstala in sta šla v hišo. Že se je kadila skleda na mizi in oče je že sedel v kotu in z roko je podpiral glavo. Ni se ozrl, ko sta vstopila, mirno je mislil naprej svoje težke in preteče misli...

Molk je vladal pri kosilu: žlica je škrtnila ob lončevini, muha se je zaletela v obraz, sedla je na roko, brenčala je mimo ušes...

Popoldne je šel Franci na njivo ob hosti. Visela je po griču doli in daleč se je videlo

TOPLICE NA DOLENJSKEM.

doli po dolini, bela cesta se je vila naprej, samotni grad v daljavi, oddaljena reka, sinje gore ...

Franci je kopal enakomerno naprej, znoj je tekel po obrazu in potil se je život. Počasi so tekle ure, solnce je gorelo v višini in žarki so žgali in pekli.

Po cesti doli v dolini se je pomikala večja družba, možki in ženske s culami v rokah, bosih nog in čevlje čez ramo so šli pojoč naprej.

„Ves svet se je tresel,
ko je Jezus križ nesel,
ki je za nas bičan bil ...
ki je s trnjem kronan bil ...“

Enakomerno se je razlegalo petje po okolici, težko in žalostno se je čulo; bližalo se je in se popolnoma približalo.

„Trije venčki so zbrani
za verne kristjane ...
En venček spleten
je Mariji posvečen ...“

Romarji so šli skozi vas, glasno so peli in žalostno, pomikali so se dalje in izginili za ovinkom. Še malo se je čulo petje, več se niso umele besede, tišji in tišji so bili glasovi in umrli so popolnoma ...

Franci je delal mirno naprej in še malo in je bil gotov. Domov se je odpravil z motiko na rami, počasi je šel in ko je prišel do doma, so bile duri odprte. V veži je bila mati, sama je bila in ko ga je zagledala, je stopila na prag.

„Sem pojdi, Franci!“ ...

Šel je v vežo in je obstal.

„Kam pa hočeš iti, kam se odpravljaš, ti mali revček?“ ...

Vprašala ga je z navadnim glasom in mu je gledala v obraz.

„V mesto, mama, v šolo, križemsvet ... Dvignem se med rojaki, postanem velik in učen ...“

Veselo je govoril Franci in ni povetil oči.

„Saj ne moreš, Franci! ... Kam hočeš, revček, ko ne moreš!“ ...

„Lahko grem, tako silno lahko, mama. Cesta se smeje, daljave vabijo ... če me nihče ne spremi, pa pojdem popolnoma

sam. Popolnoma sam se napravim po cesti naprej, za ovinkom doli in proti mestu ... Gotovo, mama!“ ...

Z gotovostjo je povedal in mati je delala dalje pri ognjišču.

Solnce je zahajalo zunaj, ugasnila je zarja in delala se je noč. Glej, in ko se je delala noč, so vstali izza gôr samotni oblaki, približali so se in že je zablislilo med njimi; nič ni zagrmelo, samo svetlo je zablislilo, kakor bi trenile nebeške oči ... Vstali so oblaki izza gôr, kakor tatovi ob črni ponočni uri so se plazili, pomikali so se više in više; zablislilo je in že je zagrmelo — votlo kakor v silni daljavi, potem malo glasneje, naposled mogočno in silno, da se je stresla narava ... Strnili so se oblaki, potegnili je deževna sapa, zavalovilo je žito, zašumelo je po gozdu in prve kaplje so padle: težke, debele in redke ... In gostile so se in vlila se je ploha.

Franci je spal na podu in lepo se je čulo padanje dežja po strehi; dehtelo je seno, velika tema je bila, samo hipni bliski so jo razjasnili naenkrat in nepričakovano ...

Lila je ploha zunaj, oblaki so se pomikali naprej in vihra je odnehala. Oddaljevalo se je grmenje, samo še votlo bobnenje se je čulo, prihajalo je oddaleč, ponehal je dež, samo še sapa je zapihala in od drevja so se vsule deževne kaplje.

Odšli so oblaki, izginili so za gorami, zvezda za zvezdo se je pokazala in na lepem in svežem nebu je posijala luna. Čudno-svetla je bila, kakor bi jo bila umila velika ploha, tako je plavala svetlosrebrna na svežem nebu in njena pravljlična svetloba se je razlila po zemlji ... Plavala je po mokrih poljih in poljanah in svetilo se je kakor v kraljestvu gorskih duhov. Sam biser, kar so nesle oči, in tam daleč pod gozdom so vstali majhni možički z dolgimi, sivimi bradami, priplazili so se ob grmovju v visokih konjičastih kapah ... In prvi je nesel luč, majhno svetilko je nesel, visoko jo je dvignil in pošepetal je neumljive besede ...

Tiho je bilo vse, luna je sijala, drevje je zašumelo tuintam, premaknile so se sence,

kresnica je letela sredi poljan, ob gozdu je letela in izginila . . .

Lepa je bila tista noč, polna pravljíčnega duha je bila, tihe prikazni so se gibale po njej . . .

Izginila je luna, ugasnila je, zdanilo se je, zvezde so potemnele . . . Tam od vzhoda je prihajala svetloba, jutranja zarja se je napravljala, svitalo se je za vrhovi in tema je izginjala . . .

Naposled je posijalo zunaj solnce. Franci se je prebudil in vstal. Šel je v hišo in zajutrkovali so. Koruzni žganci so bili na mizi in mati jih je bila polila s toplim mlekom.

Nihče ni šel tisti dan na polje, ker je bil dež preveč razmočil zemljo. Blato je bilo po cesti, vdiral se je po stezah in kolo-voznih potih, in luže so stale po jarkih.

Franci je sedel v hiši, po knjigi je listal, ali ničesar ni čital. Mislil je na pot, na veliko bodočnost, ki se nasmeje, kadar pride tisti čas.

Mirno je bilo po sobi, brez vročine — tu . . . tam leze muha, počasi brenči mimo ušes, sede na lase . . .

Zunaj se je začul glas in Franci je dvignil glavo. To je bil učitelj, mimo je šel in govoril je z očetom.

„Dobé se podpore v mestu . . .“

Franci je slišal in se je razveselil.

„Dobé se . . . Malo se dobi, malo se potrpi — in tečejo dnevi, tedni se pomikajo naprej, meseci minevajo, leta ginejo . . . In bodočnost, cilji . . .“

Franci se je razveselil, stopilo je življenje v obraz, zagorelo je v očeh, vstal je in veselo je stopil od okna do vrat . . .

Še se je čul učiteljev glas, same lepe besede o bodočnosti, sama moč, sam pogum, nikjer strahu, nikjer noči, samo solnce vsepovsod . . .

Odšel je bil učitelj mimo hiše naprej po vasi doli in Franci je sedel zopet za mizo. Ali ni se mu ljubilo čitati, zaprl je knjigo in je odšel vun. Vun je šel, po vasi doli in daleč tja do ovinka. In ustavil se je tam in ozrl se je po cesti naprej: ravno se je vila dalje, dokler so nesle oči, glej, odprle

so se nove daljave, lepe modre so se odprle očem, nasmejale so se, povabile so . . .

Na pot, Franci, in nikoli ne pomisli! . . . Nikoli ne obupuj in naj pride glad in žalost in trpljenje in zima in led . . . glej, vse mine kakor spomladanski čas; utihnejo ptice, odcvetó vijolice in posušé se zvončki . . . Vse mine, Franci, in žalost in bridkost, in pride veliko in lepo veselje . . .

Vesel in pogumen je bil in silno moč je čutil v svojih prsih. Zaupal je vanjo, niti za trenotek ni dvomil in gledal je bodočnost s popolnoma mirnimi očmi.

Tako se je bližal čas odhoda popolnoma mirno in Franci je stopil pred očeta in mu je ponovil svoje misli.

„Pojdem, oče, in rad bi, da se ne bi jezili zavoljo tega . . . Kaj bi se jezili, saj to ni nič hudega. Sama misel je lepa in dejanje je še lepše . . .“

Oče je molčal nekaj časa in potem je izpregovoril poltiho in počasi:

„Ali res ne moreš drugače? . . . Pa pojdi, če ni drugače . . . Če ne boš mogel živeti, pa se vrni, in kadar bi čutil bolezen, da slabiš, če bi čutil . . . pa pridi domov!“

Franci se je razveselil in odpravil se je v hišo in je poiskal tam star in majhen kovčeg.

Oče je ostal v sobi sam in potem je prišla mati.

„Naj gre . . . Učitelj je rekel, naj ga pustim . . . Saj je že ves bled od misli in sanj; ni ga mogoče pridržati . . . Jaz ne morem pomagati . . .“

Oče je hodil po sobi in mati je sedela pri peči.

„Pa mu reci, naj se vrne, kadar mu bo hudo, kadar bi čutil bolezen . . .“

Mati se je ozrla v očeta in je izrekla to misel.

„Rekel sem mu in mu bom še . . . Ali čuden fant je, raje bi umrl nego bi se vrnil . . . Čuden je . . .“

Oče je stopil v vežo in tam je snažil Franci kovčeg. Zapršen je bil in komaj se je poznala stara in svetločrna barva. Oče je pogledal kovčeg in se je domislil. Proce-

sija je šla mimo, sami spomini, veliki dogodki, mogočni, predrzni — mimo so šli kakor pobiti junaki . . . Glej, po tolikem času so se zamislile oči, zbudilo se je v srcu veličastno in minulo, in malo časa je trpelo — procesija je šla mimo, mimo so šli spomini, legli so mrtvi v svoje grobove . . .

Tudi mati se je domislila, ko je videla kovčeg. Pomikal se je voz, peljal se je njen družabnik, svetil se je kovčeg na vozu in hitro je bežal naprej in vse je izginilo v daljavo. Domislila se je: Slabotna pastirica je bila tedaj; pasla se je čreda v dolini, sama je stala na holmu, in v daljavi tam je tekel voz, še so mu sledile oči, še malo časa — in vzele so ga daljave in praznosta je objela srce. Pusto je postalo nenadoma, zakrila bi oči, zajokala bi na glas in silno žalostno . . .

Tako se je domislila tudi mati — spomini so se vzbudili, vstali so iz daljave, približali so se . . . oddaljili so se in so umrli . . .

Franci se je odpravljal veselo na pot, same vesele misli v glavi in sama zadovoljnost v srcu. Tekli so dnevi svojo pot, bližal se je čas, in napočilo je tisto jutro.

Nebo je bilo čisto in brez oblakov, čisti so bili gorski vrhovi v daljavi, in zelo zgodaj je bilo. Komaj so bile ugasnile zvezde in komaj se je bilo razsvetlilo nebo. Ni se še poznalo o jutranji zarji, beli so bili vrhovi in belo je bilo na vsi tisti strani.

Franci je bil že vstal, že se je bil umil in opravil in poklical je starše. Pred hišo je hodil gorindol, oziral se je v daljavo, po cesti so hitele oči in zelo veliko je bilo njegovo veselje na tisti dan.

Zdaj pa pojdem lepo na pot, daleč med široki svet pojdem in potem še dalje in večno naprej bi šel . . . In kadar se vrnem, tedaj bom velik in ponosen, upognile se bodo glave pred mano — sklonili se bodo tilniki . . .“

— Na pot, Franci, ti, ki imaš silno moč in silen pogum! . . . Mirno naprej mimo roparjev in tolovajev, mirno po brveh čez prepade, mirno po cesti naprej sredi polnočnih strahov . . . Boječi so roparji in tolo-

vaji, samo za plašne ljudi so prepadi in prazen je strah! . . .

Tako je čutil v srcu in veselo je bil razpoložen na tisto jutro.

Jutranja zarja se je pokazala na nebu in na vzhodnih gorskih vrhovih, razsvetlila se je vsa stran in že se je budilo življenje po okolici. Tuintam se je oglasila mimoletéča ptica, zalajal je pes sredi vasi, zašumelo je listje, mimo je šel zgoden kmet.

Franci je zajutrkoval v kuhinji, napravljen je bil kovčeg; oprtil ga je oče na hrbet in dvignila sta se.

„Zbogom, mama!“ . . .

Segel ji je v roko in stisnila ga je k sebi in ga je poljubila.

„Kaj je treba, da nas zapuščaš . . .“

Zajokala je in ga je izpustila. Glej, in tedaj so se odprla vrata, Tončka je pritekla po veži, bosonoga in v sami srajčki je bila, razpuščeni lasje so padali po ramah in hrbtu, obrazek je bil zaspan . . .

„Zbogom, Franci!“ . . .“

Stekla je k njemu, oklenila so se ga njene drobne gole roke, stisnilo se je k njemu njeno drobno in slabotno telesce . . .

In dvignila sta se in sta stopila na cesto.

„Zbogom!“ . . .“

Še se je ozrl Franci nazaj in pomikal se je po cesti naprej.

Vzšlo je solnce, razlili so se žarki po poljih in travnikih in dvignili so se rosi cvetovi. Kakor diamanti so bleščali, in tuintam je že letel samotni metulj, čebelica je sedla na moker cvet in nagnil se je globoko doli.

Srečavala sta ljudi, ustavljali so in obgovarjali.

„Ali gresta?“ . . .“

Zategnjeno so izpraševali in obstajali na cesti.

„Bog daj srečno!“ . . .“

Tako so dostavljali in so šli svojo pot . . .

Na holmu gori se je že čula piščal, brezpomembni glasovi so se razlivali po okolici prazno in mrtvo . . . Pod hrastom na vrhu je sedel pastir, pasla se je živina v dolini, in on je sedel čisto sam na polpolomljeni klopi in je piškalo na piščalko . . .

Franci se je ozrl še enkrat nazaj in je videl mater in sestro.

„Poglej še enkrat dom, bogve kdaj ga boš videl!“ . . .

Oče je to omenil in ustavila sta se. Videla se je domača hiša, tri slive pred njo in pod slivami mati in sestra. Tam sta stali, roko nad očmi in strmeči za njima. In Franci je dvignil klobuk in tam pod slivami se je zgenilo, zamahnila je roka v zraku in blizu nje je mahalo dvoje majhnih in čisto drobnih rok . . .

„Pojdiva!“ . . .

Oče je izpregovoril in obrnila sta se in izginila sta za ovinkom. Šla sta enakomerno — dalje, vila se je cesta pred očmi tam do novega ovinka in dalje se je vila do holma,

in kadar sta ga dosegla, se je odprla pred očmi dolga in neskončna.

Grmovje je bilo tuintam ob poti, tuintam goščava in tam se je odprla ravna in solnčna stran. Same poljane, kar so nesle oči, glej, polj se je dotikalo nebo tam v daljavi, slo-nelo je na njih veliko in mogočno.

Izginila je bila zarja, dvignilo se je bilo solnce od gorskih vrhov in sijalo je na pot z veliko toploto.

„Ali je še daleč do mesta?“ . . .

Franci je vprašal in se je ozrl v očeta.

„Kaj si truden?“ . . .

„Nisem truden“ . . .

„Daleč je“ . . .

Mirno je povedal oče in sta šla po cesti naprej. (KONEC.)

ROMAN ROMANOV :

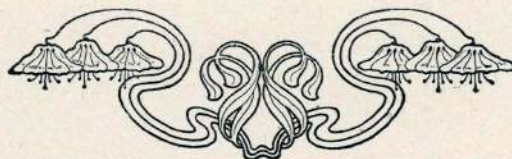
DALJA ŽARI.

Dalje žarijo, dalje žarijo —
fantje, kdor je z menoj,
kamor mlade oči hlepijo,
kamor žejne duše želijo,
na ceste nocoj!

Enkrat samó iz viška doli
pade glas iz svetlih daljin —
Megla življenje sicer obkoli,
srce umrje v prazni boli
brez bolečin.

Ah, ne umirati v bolni samoti!
Kdor je junak,
z mečem v roki smrt ga zaloti,
vranca brzdaje na bojni poti
pade vznak!

Fantje, črne noči so za nami,
črne oči —
Resno življenje dušo drami,
solnce žehteče plamtí nad gorami,
dalja žari!

ROMAN ROMANOV:

FRANC KORITNIK IN NJEGOVA DRUŽINA.

VI.

(KONEC.)

Tako je bil prišel Franci do šole, obiskoval jo je in pridno se je učil. Hodil je v prvo gimnazijo in stanoval je pri stari ženski v samotni izbi v podstrešju. Samo eno okno je bilo, majhno in neznatno, in od tam se je videlo samo na dvorišče in v zrak. Niti gorski vrhovi se niso videli, samo sinje nebo se je videlo, samo majhno število zvezd ob nočni uri. Nikoli ni posijal v sobo solnčni žarek, nikoli ni posijala luna. Ob spomladanskih jutrih niso trepetali razposajeni žarki po tleh in ob tihih večerih se ni razlivala po sobi lunina svetloba. Samo slabotna luč je bivala v tej izbi večni čas, tiha tema in večerni mrak.

Prostora je bilo popolnoma malo; postelja je stala v kotu, miza pri oknu in stol poleg nje — in vse je bilo polno.

Franci je videl redkokdaj gospodinjo. Pospravljala je, kadar je bil v šoli, in tako sta se videla samo o prvih dneh vsakega meseca.

Stara je bila, živela je v izbi s posebnim vhodom in redko je šla zdoma. Kadar je bilo prvega, je prišla s počasnimi koraki, odprla je vrata v študentovo sobo in jih je zaprla za seboj.

„Ali so poslali?“ . . .

Včasih je imel Franci denar pripravljen in tedaj jo je popolnoma zadovoljil.

„So!“

Naštel ji je v roke in odšla je tiho in zadovoljno.

Ali včasih ni bilo denarja, in tedaj je bilo sitnejše. Prihajala je prvega in vsak dan potem. Vedno so se odpirala vrata, gospodinja je stopala v sobo in obstajala pri postelji.

„Ali so poslali?“ . . .

Včasih ni bilo denarja od doma, in tedaj se je napravil Franci na pot. Hodil je okoli ljudi in prosil podpore, v tri in štiri kraje je šel in ni obupal.

„V petem kraju dobim!“ . . . si je mislil in je šel in je dobil. Napravil je najlepši načrt, lepo je prosil, dobil je in plačal gospodinjo.

Zajutrkoval ni nikjer, kosil je pri dobrih ljudeh in tudi večerjal je pri njih. Nikoli ni obupaval, vedno je živel z velikim pogumom in na ta način je mineval čas.

Dovršil je bil prvo gimnazijo, drugo in tretjo je bil skončal in pričel je s poučevanjem. Na lepšo stran se je zasukalo njegovo življenje, kupil si je obleko in tudi zajutrek si je omislil.

O božiču se je odpravil proti domu in komaj so ga spoznali. Rjav havelok je imel, črn in nov klobuk na glavi in svetle in gosposke črevlje.

„Kako si gosposki, Francelj!“ . . .

Začudila se mu je mati in tudi oče in Tončka sta se začudila. Ali privadili so se in poslušali so ga, ko jim je pravil lepe in zanimive reči.

Postaral se je oče in tudi mati se je postarala. Osiveli so lasje, nagubali so se obrazi, sesušila so se telesa, in popolnoma so umrle oči. Tončka je zrastle, drobna je bila in slabotna in plašno so gledale v svet njene velike in sinje oči.

„Kako se vam godi?“ . . .

Francelj je vprašal, ali zgenili so z ramami in niso marali omeniti. Mogoče bi ga bolelo, zamerilo bi se mu, če bi rekli, kako je on porabil denar. Polagoma, tekem let, goldinar za goldinarjem — pešal je dom, prodal se je travnik, prodala se je njiva . . .

Francelj je vprašal, ali zgenili so z ramami.

A veseli so bili in ponosni so bili nanj, kadar je prišel domov. Zrastel je, dolgi, rjavi lasje so padali po čelu in v živahnem ognju so gorele temne oči.

Doma je minil božični čas hitro in ob koncu se je domislil tainoni izmed vaščanov in je izpregovoril s starim Koritnikom.

„Bom pa jaz zapeljal študenta . . . Ob petih zjutraj, pa pojdeva proti mestu. Mrzlo je in slaba pot . . .“

Dobro se je zdelo staremu in zadovoljno je šel svojo pot.

„Vse ga spoštuje in ga ima v čisli . . .“

Tako je izpregovoril poltiho in je šel proti domu. In kadar je prišlo jutro, je sedel Francelj na voz, potegnili so konji in voz je oddrdral proti mestu.

In pričelo se je staro življenje, mirno so se pomikali dnevi naprej, meseci so bežali, in zopet je minilo leto.

Glej, in tedaj se je odprlo srce, na široko se je odprlo in tisoč čuvstev je plulo in vihralo po mladeniču. Kakor samotna in lepote polna noč je bilo, kakor tihi zimski dan, krasno je vstalo kakor kresni večer, ko goré veliki zublji po hribih in gorah in plavajo mehke pesmi od vseh strani.

Mnogo se je bavil Francelj s knjigami, silno mnogo je prečital in glej! počasi se je odprl v njem samem nov svet . . .

Človek bi šel sam čez polje in čez gore, odprle bi se daljave in ga pustile v svoj veliki tempelj . . . Glej! samotne ciprese sanjajo na levo in desno, kakor svečeniki so, ki sklepajo roke na prsih in molijo večerne molitve. Tolmuni sanjajo med njimi, tiho stoječe vode, lotosovi cvetovi plavajo po njih, vozijo se po gladini beli labudi; razganejo se bela krila, zamahnejo nad površino in se izgubijo za zelenim ovinkom . . . Luna je posijala, mesečina se je razlila, zamajale so se plašne sence . . . Zapel je slavec, in mehka pesem je plavala sredi luninih žarkov, pojemala je in vstajala, šumenje listja jo je spremljalo . . . Dahnili je zefir, vzdihnile so platane, zazibale so se in se potopile v nove sanje. Glej, in tam so se pokazale zamišljene oči, večnosanjajoče, pokazal se je bled obraz, mehki, plavi lasje so se videli . . .

„Pojdimo, samotna klop je tam, dve platan nad njo in v cipresnem vejevju poje slavec . . .“

Glej, rodile so se sanje, nove in bogate sanje in napolnile so srce in dušo.

Koritnik je sedel v svoji samotni podstrešni sobi, listek na mizi in svičnik v roki, in je pisal verze.

Samotne rože sanjajo
sredi tihe noči . . .
Iz dalje, iz dalje, od bogvekod
samotna se pesem glasi . . .

Sedel je zamišljenega obraza in je pisal v svoji podstrešni izbi. In množili so se popirji v miznici, več in več obtrganih listov je ležalo v njej in polnila se je bolj in bolj. In na ta način je bilo vstalo novo in lepo življenje, odprlo se je srce, prišle so sanje, odprla se je na široko duša.

Koritnik je hodil svoja pota, ločil se je od drugov in je zaljubil samoto. Daleč vun se je odpravil ob spomladanskem večeru in užival ga je z željnim srcem. Mrak je padal, zvezde so se prižigale, samotni oblak je plaval sredi neba in luna je posijala . . . Čuj, iz daljave je zvenela pesem, kmečki fantje so peli nemara, pod košato lipo so peli v najbližji vasi — veseli in življenja polni . . . Najlepša je taka pesem sredi tihega večera: kakor bi plavale mimo sanje kresne noči, okrašene z rdečimi rožami in zelenim bršlinom . . .

Napravil se je na pot ob poletnem večeru, daleč vun se je napravil sam in utopljen v svoje misli.

Mrak je padal, shladilo se je ozračje, zagorele so zvezde, nebo se je stemnilo . . . Črna tema je zavladala, tuintam samotni g'as, sova je zasovikala, lisica je zalajala in sredi teme je stal samotni in začrnel grad. Na široko so bila odprta okna, svetla luč je sijala iz njih in doli po dolini je plavala sanjava melodija. Mogoče je igrala plavalasa grajska gospodična violino, mislila je

na dragega, na lepolasega pevca in sanjala: zapel je bil in zaigral pred njo in je odšel križemsvet . . . Nanj je mislila, na globoko-okega in dolgolasega, in je igrala žalostno in mehko melodijo . . . Plavala je daleč, čez doline in čez griče je plavala in se je gubila sredi neskončnih gozdov . . .

Napravil se je na pot ob jesenskem večeru; zapel je havelok in vzel palico v roke in je šel.

Mrak je padal, jesenska sapa je pihala preko praznih polj, delala se je noč, prazna in osamela. Listje se je spuščalo od vejevja doli, nalahko se je čutilo, kako je pal posamezen list: zadel se je ob vejevje dvakrat, trikrat in komaj slišno se je dotaknil tal.

Dvignila se je megla od polj, spustila se je od neba doli in strnila se je v brezdanje morje . . . Več ni dahnila sapa, zavaljala je tišina in noč . . . Sama megla vsa bližina, sama megla vsa daljina, nikjer glasu, nikjer šuma, nikjer ropota . . . Ni se videlo nebo, daleč za meglenim morjem je bilo, mogoče je bilo čudovito lepo, mogoče so gorele vse zvezde, žarela je rimska cesta in sijala je luna . . .

In napravil se je na pot ob zimskem večeru.

Molčala je daljava; belo, z oblaki zakrito nebo v višini, bele njive in travniki in holmi in poljane. Zazvonilo je v daljavi, prihajalo je bliže in bliže, približalo se je in šinile so mimo sani in njihovo veselo in praznično zvonjenje . . .

To so bili vsi večeri; vsak je bil lep, vsak je bil svoje poezije poln, in Koritnik je mislil sredi njih svoje lepe in velike misli. Večnonove podobe so stopale pred oči, vabile so v svoji lepoti in omamljale so srce. Glej, lepa dolina je vstala pred očmi, dvignilo se je mesto sredi nje, križale so se ulice in prebivalci so hiteli na vse strani . . . Na sanjavih balkonih so sedele belooblečene mladenke, rdeče rože v težkih laseh, velike oči so strmele v daljavo, mirno so se dvigale kipeče grudi . . . Klavir je zvenel iz široko odprtih oken, nočne melodije so se čule težko in žalostno . . .

Osameli so balkoni, zaprla so se okna, stemnela so, in utihnili so klavirji. Samo še po vogalih so gorele svetle luči, daleč so bile oddaljene druga od druge, in prazne so bile ulice in ceste. Bila je ura v zvoniku, daleč je odmevalo po okolici, in tiho je prišel mimo zbor pevcev, v krog so stopili pod temnimi okni in so zapeli. Glej, in nalahko so se dvignile zavese, na šipo se je naslonil droben in zaspan obrazek . . . In pesem se je dvignila nalahko od tal, kakor skromna in ponižna želja se je dvignila, proseče je objela srce in tiho se je izgubila . . .

In vstajalo je pred očmi novo življenje, v nemala so se srca, rodila se je ljubezen, rodilo se je sovrašтво, pozabljenje je prišlo in upokojilo se je srce . . .

Tako so šle podobe pred Koritnikovimi očmi, prihajale so, odhajale so — večnonova procesija se je pomikala svojo zvesto pot.

In ob poznih večerih je še gorela luč v njegovi sobi, tiho je bilo vse zunaj sredi noči in okoli njega je vladala velika tišina. Samo pero je škrtalo enakomerno naprej, peresnik je zadel ob steklen tintnik, list je zašumel . . .

Na ta način je bil pričel popolnoma novo stran življenja, in že so se tiskali njegovi prvi verzi, že je bil natisnjen njegov prvi spis.

In v tistem času je obolela njegova mati, in ko je prišel domov, je bila že mrtva. Proti večeru je bilo, jesen je bila v naravi, megla je ležala po poljih in ni se videlo do najbližjih gôr. Nikjer ni bilo glasu, mučna tišina je vladala vsenaokoli, molčala je noč in molčala je megla.

Koritnik se je približal domači hiši, stopil je v vežo, in vrata v sobo so bila odprta. Na mrtvaškem odru je ležala mati, bled plamenček je trepetal ob glavi in samotna ženska je sedela pri vratih in molila. Mati je bila v črni obleki, sklenjene voščene roke, za večni čas zaprte oči . . .

Koritnik je obstal ob odru, sklonil se je tilnik, nagnila se je glava in stisnilo se je

srce . . . Zgenilo se je v prsih, vstala je velika bol in je napolnila vso notranjost . . .

In nikoli več se ne bodo odprle oči, nepozabne materine oči, nikoli več se ne bodo razklenile roke, ljubeče materine roke.

Velika je bila žalost, nepopisna je bila in začrtala se je po obrazu.

Koritnik se je približal odru in je poljubil materin obraz. Mrzel je bil, miren je bil, na večno zaprte oči, na večno zaprte ustnice . . .

Odšel je vun, ali nikogar ni bilo. Na prag je stopil, ozrl se je okoli in je opazil sestro, kako je sedela tiha in zamišljena.

Sedel je k njej; dvignila je oči, solzne in žalostne . . .

„Kaj si prišel . . .“

Še vedno je bila šibka in drobna in oklenila se ga je z mehкими rokami in zaihtela je na njegovih prsih.

„Ponoči so umrli . . . Nate so vedno mislili . . .“

Povedala je med jokom, in tudi njega je objela globoka žalost. Vzel jo je v naročje, k sebi jo je stisnil, solze so prišle v oči in kanile so na Tončkine mehke lase . . .

Tako sta zajokala tesno sklenjena sredi jesenskega večera, sama noč je bila okoli, sama megla v daljavi, sama žalost v srcih . . .

Začuli so se koraki, prišel je oče; sin je vstal.

„Dober večer, oče!“

Pozdravil ga je in mu je segel v roko.

„Ali si videl? . . . Žalostno je . . . doma . . .“

Postaral se je in oslabel je in skoro med jokom je govoril.

„Ponoči je umrla . . . Nate je vedno mislila, klicala te je po imenu . . .“

Z žalostnim glasom je govoril, sin je stal s sklonjeno glavo in Tončka je tiho jokala . . .

Tako je bilo tedaj; pokopali so mater, in Koritnik se je odpravil nazaj proti mestu. Tudi gospodinja je bila umrla tisto zimo in tako se je odpravil na drugo stanovanje. Navadil se je bil podstrešne izbe, brez solnčnih žarkov in brez luninega svita in težko mu je bilo po njej. In tudi ljudi se

je navadil, ki je hodil mimo njih, spodaj v veži jih je srečaval, na stopnicah včasih . . . Pogostokrat je šlo mimo mlado dekle, uprlo je vanj svoje velike oči, modre so bile in globoke in napolnjene z duhom pravljicnim . . . Težki, plavi lasje so obdajali obraz, tuintam je sanjal na čelu samotni koder . . . Nasmehnil se je obraz, nasmejale so se oči, zašumelo je krilo in izgubili so se koraki . . .

Tako se je zgodilo, da je postal Koritnik zamišljen, mehko je legla po prsih in lunin svit se je razlil po srcu . . . Strmele so oči, roka je podpirala glavo in sanje so plavale okoli . . . Pogledale so modre oči, odprle so se rdeče ustnice, samotni koder je sanjal na čelu . . .

In v tistih časih se je pripravljala velika nevihta njegovega življenja. Nalahko jo je čutil Koritnik in postal je skrben in nemiren. Zbudila se je bila zavist, vstal je veliki črv, tiho je glodal in ni dal miru . . .

„Piše . . .“ so rekli ljudje in zmajevali so z glavami. Ozirali so se za njim, ki je šel mimo bled in zamišljen.

„Piše . . .“ so rekli profesorji in nasmehnil so se zoprno in odurno.

„Kaj mu je treba tega? . . . Kaj je treba pisati!“ . . .

Zbudila se je zavist, tako skrito je glodal veliki črv, da niti sami niso vedeli zanj; samo v besedah se je spoznalo, v odurnih in prezirljivih smehih.

„Kaj se godi z vami?“ . . .

Tako so ga izpraševali, ali Koritnik ni vedel ničesar povedati.

„Vi se ukvarjate z drugimi stvarmi!“ . . . so mu očitali, ozirali so se nanj s pomembnimi pogledi in tainoni se je zaničljivo nasmehnil.

„Mi mu izbijemo iz glave verze in pezij . . .“ so se hvalili učitelji v večernih družčinah in tako je napočilo za Koritnika težko življenje. Nič več ni dobil inštrukcij, sama očitavanja je slišal v šoli, samo uničevali so ga in prezirali . . .

V šesti šoli je bil tedaj in približala se je nevihta in se je razprostrla nad njegovim življenjem. Zmanjkale so podpore, oče ni

zmogel več, že se je bil zadolžil na stanovanju in hrani.

„Plaćajte, Koritnik, kdo bo imel zastonj!“

Vedno je bila nad njim gospodinja, in tolažil jo je in prosil.

„Dobim, gotovo dobim in vse plačam...“

ln prejel je denar, skromen denar od tega ali onega lista, a bilo je premalo. Malo je poplačal, ostal je še dolg, čas je tekel in pridružil se je nov dolg, in tako se je zapirala njegova pot.

Jesen je bila tedaj, listje je rumenelo po drevju, padalo je od vej in šumelo je pod nogami. Samoten čas je bil, megla nad poljanami, zategel klic iz daljave, jata vran leti mimo, pes laja v dolini... Čreda se pase po rebri, na holmu sedi osamljena pastirica; obtrgana obleka, razmršeni črni lasje, obraz je blede, črne oči strmijo v daljavo...

Koritnik je odšel vun, po cesti je šel, klobuk na oči in palico v roki.

Kaj je človeku, ki je mlad in pogumen, če se zaroti proti njemu dvajset ljudi, če se jih zaroti petdeset in sto... kaj je človeku, ki čuti v prsih moč, čil in mlad in pogumen je, ne boji se roparjev in tatov in ni ga strah pred polnočnimi duhovi... Odprta so pota, smejejo se bele ceste, vabijo daljave, širok je svet in prostran, samo palico si odreže človek iz najbližjega grma, hlače priviha, zapne havelok, klobuk potisne na oči in — zbogom. Še enkrat se ozre — in glej, gledali so nazaj bedasti obrazi, raztegnilo se je in razčemerilo tistih dvajset, petdeset ali sto ust, široko se je odprlo podvojeno število kratkovidnih oči, dvajset, petdeset ali sto rok se je dvignilo in popravilo očala... In lepo se človek zasmee, lepo in od srca, kakor je malokdaj prilika... Vije se cesta, vabijo daljave, veselo žarijo gorska slemena v jutranji zarji...

Tako se človek odpravi z veseljem in mladim srcem, od očeta se poslovi in od matere in od bratov in od sester in od lepe mladenke:

„Bog s teboj, krasotica; lepa je pot in vabijo daljine...“

Tako se človek odpravi na pot...:

Nobenih težav ni okoli srca, nobenih bridkosti na duši, čila in sveža je, in mlada moč se razliva po njej...

Na ta način so bile Koritnikove misli ob tistem jesenskem prehodu, ko se je delal mrak in se je bilo razjasnilo nebo: zelo svetlo so gorele zvezde, luna je romala preko rimske ceste in njen blede svit se je razlival po okolici.

Koritnik se je vračal proti domu, vesel je bil in brez tesnobe in mislil je mirno in pogumno.

Zakaj bi se človek ubijal po nepotrebem, zakaj bi zidal in ljudje bi podirali, sredi trdne noči bi prišli kujoni in bi izpodkopavali, kar je človek sezidal z velikim trudom in v potu svojega obraza... Kdor je pameten, se umakne hudobnežem in postavi svojo zgradbo na miren in varen kraj, kjer stanujejo dobri in prijazni ljudje... Tako je zmaga gotova in lepa prilika se ponudi, da se človek zasmee enkrat od vsega srca...

Koritnik je bil prišel v mesto nazaj in srečaval je ljudi in ozirali so se vanj, in razumel je te poglede.

„To je tisti... izgubljen človek...“

Razumel jih je Koritnik in se je nasmehnil.

„Kujoni... vi ste izgubljeni, ne jaz!“

Nalahko se je nasmehnil in je šel proti stanovanju. Prišel je v svojo sobo in že je čakala nanj gospodinja.

„Zdaj je konec, Koritnik, plačajte ali pojdite, kar hočete; prvo ali drugo.“

„Drugo!“ — je rekel Koritnik in gospodinja je odšla.

Luč je gorela na mizi in Koritnik je odprl miznico in je pobiral obtrgane lističe. Verzi so bili napisani po njih, deval jih je na kup in jih je položil v kovčeg. Tudi knjige je spravil tja in malo perila.

Drugo jutro se je ob primernem času odpravil v gimnazijsko pisarno. Potrkal je in vstopil in povedal, da se je pripravil na pot.

„Pametno je... Za vas je pametno, da pustite...“

„Bi radi videli?“... je na tihem mislil Koritnik, ko je čul ravnateljjev prazni ton.

„Kam greste?“ . . .

Ravnatelj ga je vprašal še o tem in mu je pogledal v obraz.

„Križemsvet . . .“ je izjavil Koritnik in se je nalahko nasmehnil. Dobil je odhodno spričevalo, odprla so se vrata in izginil je. Doma je zaprl kovčeg in je stopil k gospodinji in se poslovil.

„Ko pride kdo po kovčeg, pa bo plačal dolg . . .“

Zaprl je vrata in stopil je na cesto in odšel je proti domu.

Jesenski dan je bil zunaj, pripravljal se je sneg, bele so bile daljave in umazano bele višine . . .

Tuintam je drdral mimo voz, tesno zaviti voznik je šinil mimo, potegnili je mrzla sapa in zašumelo je suho listje po obcestnem grmovju. Včasih je letela visoko preko ceste jata vran, odurno in mrtvo so se oglašale in prazno je odmevalo od gozdov in poljan.

Koritnik je šel enakomerno naprej, zaviti v havelok, klobuk na oči in palico v roki . . . Včasih ga je srečal malovreden popotnik, v tla je gledal in je šel mimo v raztrgani in umazani obleki . . .

Včasih se je videl dim za holmom, glasovi so se začuli tam izza griča in včasih se je začula pesem . . . Čisto drobna se je začula nekoč in silno nežna.

Ptičke, jaz vprašam vas,
al' bo že skor' pomlad,
al' bo že skoro zelena pomlad . . .

Čisto drobno in nedolžno se je zaslišalo in menda je zapel črnolas pastirček, po hribu je šel in je zapel . . .

In odprli so se pred očmi pusti kraji, sami gozdovi na levo in desno, zašumelo je tu . . . tam . . . preplašen zajec se je skrili v grmovju, brzonoga srna je tekla čez cesto . . . Glasil se je lovski rog globoko doli sredi gozda, zalajal je pes, zacvilil je, počila je puška v silni daljavi.

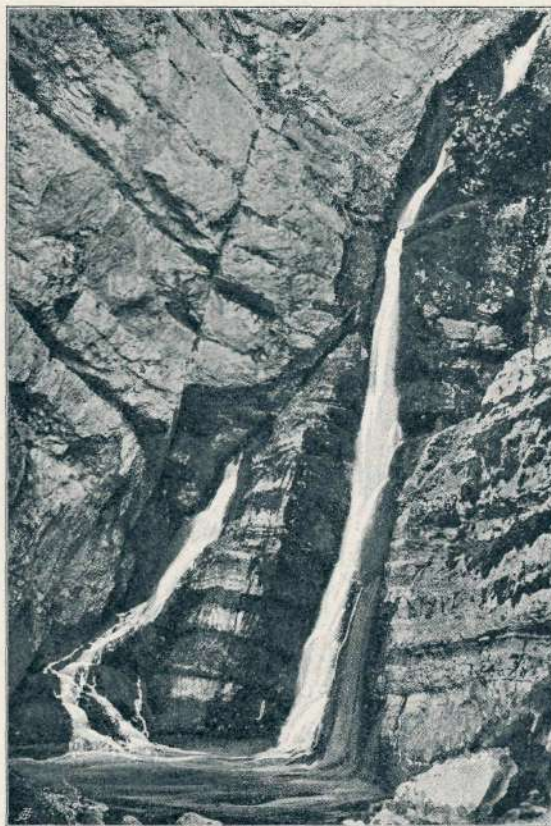
In polagoma so pričele padati snežinke, tuintam je padla katera, popolnoma drobna in svetlobela.

Koritnik je stopal svojo pot in nič težkega ni bilo v njegovem srcu.

„Domov pridem in se poslovim lepo od očeta in sestre, roko jima podam in poslovili se bomo . . . Lepo je pogledati dom in bogvekdaj bom zopet hodil po teh potih, bogvekdaj se vrnem iz tujine, in bogvekako bo do tistih dob . . .“

Tako je mislil in je šel proti domu. In že je bil prišel do ovinka, dvignil se je zvonik sredi doline, domače slive so se videle . . .

Šel je po vasi naprej in stopil je v domačo hišo. Sestra je bila pri ognjišču, ozrla

IZVIR SAVICE.

FOT. F. PAVLIN.

se je in pordelo je lice od veselega presenečenja.

„Francelj!“ . . .

Zaklicala je naglas in planila je k njemu in tudi oče je prišel iz sobe. Odprla so se vrata in pokazal se je suh in postaran.

„Francelj!“ . . .

Tudi on se je razveselil, skoro solze so prišle v oči, zatrepetalo je okoli ust . . .

„Pojdi v sobo, Francelj!“ . . .

Stopili so v izbo in Koritnik je odložil klobuk in palico in slekel havelok.

„Ali si lačen, Francelj?“ . . .

Sestra je skrbno izpraševala in je gledala veselo presenečena.

„Kaj je pa pri vas?“ . . .

„Kakor sem pisal, oče! . . . Vsega je zmanjkalo, težko je prišlo, in treba je premagati in stopiti pogumno naprej . . .“

Sin je govoril mirno in resno, in oče je bil zamišljen.

PERIČNIK.

FOT. F. PAVLIN.

„Saj bi šel zdaj lahko v službo! . . . Prav bi nam bilo . . .“

Poltiho in boječe je povedal in je umaknil oči.

„Ne morem . . .“

Koritnik je sedel pri mizi in je podprl glavo. Sestra je odšla vun in se je vrnila z jedjo. Postavila je predenj in je sedla na stol.

„Ali ostaneš dolgo, Francelj?“ . . .

„DOM IN SVET“ 1906. ŠT. 7.

„Majhen čas, Tončka, samo po slovo sem prišel in potem grem daleč . . .“

„Kam greš?“ . . .

Sestra je vprašala in se je začudila.

„Daleč, Tončka, zelo daleč . . .“

Potem so molčali vsi. Sin je jedel, oče je sedel pri peči in Tončka se je zamislila.

„Kaj je doma?“ . . .

Koritnik je vprašal in je dvignil obraz.

„Nič ni . . . Slabo je . . . Slaba hrana, denarja ni . . . Sama sva . . .“

Oče je govoril počasi in z žalostnim glasom. In tudi Tončka je izpregovorila.

„Tako je dolgčas, Francelj, tako silno dolgčas, da človek sede in joka . . .“

Še je bila isto slabotno dekletce, velikih, globokih oči, belih in nežnih lic, in tiha je bila in plašna. Nobene pomoči ni bilo zanjo, samo zajokala je, kadar ji je bilo tesno pri srcu, naslonila se je na mizo, zakrila je obraz in je tiho zaihtela . . .

„Včasih se mi sanja o materi, približa se mi o polnoči, pred mene stopi in govori z mano; poboža me po laseh, in če imam solzo na licu, me poljubi nanjo . . .“

Tončka je pripovedovala s tihim glasom sedela je bratu nasproti in mu gledala v obraz.

„Oni dan se mi je sanjalo o smrti . . . Zunaj so rožljale kosti, bela halja je vihrala v zraku, koščena desnica je dvigala močno svetilko . . . Koso čez ramo, je stala pri oknu in dvignila je luč in se je posvetilo po sobi . . . Čisto šipe se je dotaknil koščeni obraz in natančno se je čulo . . .“

„Še vedno te je strah in še vedno si tako plašna in boječa!“ . . .

Koritnik je pobožal njeno roko, drobna je bila in popolnoma mrzla.

„Kam pa pojdeš?“ . . .

Po dolgem času se je oglasil oče in je dvignil glavo. Zdelo se je, da se je zbudil iz globokih, težkih sanj.

„Po svetu, oče . . . daleč . . .“

Kaj naj mu pripoveduje? . . . Samo domača vas mu je znana in pot do mesta, nikoli se ni odpravil čez prvo višjo goro, nikoli čez prvo veliko reko . . .

VII.

Kaj je življenje drugega kakor velik boj, in kaj je velik in imeniten človek, ako ne dober in neustrašen vojščak!... Dober mora biti in močan in pogumen — ali pa silno mora biti hudoben in zvit... na ta dva načina se lahko spravi naprej. In le redko se dvigne kdo sredi revnega ljudstva — vstane samotna luč, in rojaki sami jo zasovražijo. Zbudi se zavist, veliki črv gloje v prsih, v srčni krvi se giblje in koplje in ne miruje noč in dan... Zato zasovraži ljudstvo samotno luč, zamrzi jo in pozabi nanjo v svoji prikriti jezi.

Koritnik se je domislil na to, ko je šel čez vas; nihče ga ni poznal, stran so se obračali obrazi in stiskale so se glave za hrbtom...

„Nikoli ne bo nič... Za kmeta ni in gospod ne bo... Revez bo, izgubil se bo v svetu, beračil bo...“

Koritnik je razumel obraze in poznal je stikanje glav in težko mu je bilo obenem, ker so bili njegovi rojaki. Nihče ga ni več poznal, slabo so se izražali o njem, ozirali so se za njim in so se nasmehovali.

„Kaj pravijo vaščanje?“...

Vprašal je sestro in zganila je z ramami.

„Ne vem, kaj pravijo...“

„Kaj bi skrivala, Tončka, lepo povej!“...

Stopil je pred njo in ji je pogledal v obraz.

„Pravijo, da si izgubljen...“

Utihnula je in je dostavila potem zopet:

„Da boš revno umrl...“

Koritnik je poslušal mirno in se je nasmehnil.

„Videli bomo, kdo bo imel več luči ob mrtvaškem odru. Jaz mislim imeti lepe, visoke in svetle luči, mirno bodo gorele, mirno bo lice, še bo ponos na njem, še bo čelo čisto in nepremagljivo...“

Nekoliko se je nasmehnil Koritnik in je mislil dalje.

Zakaj si ne bi človek pomagal, če si lahko pomaga in se ne boji težav, ki nastanejo potoma tuintam... Silno smešno bi

bilo in vredno velikega grajanja, ako se ne bi oprijel lepih in primernih sredstev in delal lepo mirno naprej s pametno pomočjo. Zakaj bi tako on sam se trudil in belil glavo in s krvavimi prsti rahljaj zemljo za svojo bodočo posest, in tisti kraj bi bil poln zlobnih in škodoželjnih ljudi, o polnoči bi prihajali, ko bi ne bito ne zvezd ne lune, kamenja bi nasuli na osnažena tla, uničili bi težko zaslužene sadove... Lahka je človeku pot, če je sam na svetu; samo palico v roke in po cesti naprej med neznane ljudi in skriti svojo posest in samo ob polnočnih urah delati naprej... Kadar je trda noč, kadar vse spi, takrat delati na tihem in sam zase, da ne izve nihče, dokler ni temelj trden in nerazrušljiv. Kdor hoče naprej, naj hodi svojo pot, skrite naj bodo njegove misli in samo dovršena dela naj bodo očitna...

To je bilo trdno prepričanje Koritnikovo in vesel je bil, kadar se je domislil, kako je že napol premagal svoje zavistipolne sovražnike... Sama misel, da se je dvignil in odpravil še dalje naprej po svoji stari poti, samo da je izpremenil kraj in mesto... sama taka misel že zadobi polovico zmage... Zakaj kdor je bil po mislih sovražnikovih pobit, in glej, dvignil se je naenkrat v svoji stari in nerazrušeni moči — tisti je premagal dvakrat...

In tako se je bil približal takrat čas, ko se je odpravljaj Koritnik na pot. Lepo je mineval čas, večinoma je govoril s sestro in ob večerih se je pridružil oče.

Zimski večeri so bili to — tuintam počí v peči goreč panj, včasih zatrepeče v svetilki plamenček, Tončka šiva pri mizi, oče sedi na zapečku in dremlje.

„Ali pojdeš čez mesto?“...

Sestra ga je vprašala in Koritnik je zaprl knjigo pred seboj in se naslonil nazaj.

„Čez mesto pojdem...“

„Posloviš se še pri prijateljih —“

„Nimam prijateljev na svetu, Tončka! Sama hlinjenost je v ljudeh, samo skrbno pripravljena prijaznost, ali srca ni in ni duše... Nikoli nisem zaupal nikomur velikega dogodka, samo majhne in malovredne slučaje

sem omenil proti takemu človeku in niti tistih ni mogel obdržati in obrnil jih je gotovo v meni najneprijetnejšo stran... Samo hinavstvo na obrazih, srce na jeziku, a prsi so hudobne in malovredne... Zato nimam prijateljev in na ta način se ne bo treba poslavljati od njih... Na jutrajšnje popoldne se podam na pot, proti večeru pridem v mesto in se odpeljem z večernim vlakom..."

Mirno je potekal večer in spravili so se k počitku.

Zimska noč je bila zunaj, na drobno je ležal sneg po okolici, jasno je bilo nebo, vse zvezde so se videle in svetila se je snežena plast v luninih žarkih.

In drugega dné se je odpravil Koritnik na pot. Oblekel in zapel je havelok, klobuk je potisnil na glavo in posegel je v kot po dežnik.

„Zbogom, oče!“ ...

Segel je v roko, tresla se je, vela in mrzla.

„Zbogom!“ ...

Slabotno se je oglasil oče, zatrepetalo je v očeh, zganilo se je krog ust... „Menda se ne vidimo nikoli več... Umrl bom, star sem...“

Koritnik je stopil na cesto in Tončka ga je spremljala.

„Ali se boš kdaj vrnil?“

Tončka je vprašala tiho in zamišljeno.

„Mogoče, Tončka, daleč grem, silno daleč od doma...“

Molčala sta in nalahko se je udiral pod nogami sneg.

„Ali boš kdaj pisal?“ ...

Zopet je vprašala sestra in se je ozrla v brata.

„Bom pisal... Tudi ti piši, vse natančno piši, kako je: če so oče zdravi, kaj je s teboj... kako je z domom, ali vam je težko...“

Vaščani so se ozirali za mimoidočima.

„Zdaj ga ne bo nikoli več...“

Na skrivaj so sklepali in so se umikali v hiše nazaj.

Šla sta vedno naprej in že sta bila prišla do ovinka.

„Zbogom, Tončka?“ ...

„Čakaj, še grem s teboj naprej... do konca ovinka.“

Vstaviti se je že hotel in potem se je ozrl še enkrat nazaj proti domu. Videl je črno postavo sredi ceste, mirno stoječo in strmečo v daljavo, in vzel je z glave klobuk in je zamahnil. In dvignila se je roka v daljavi, zganila se je v zraku in spustila se je doli ob životu... Bil je oče, ki ga je videl iz daljave — še so gledale oči, še so mu sledili pogledi...

Izginilo je vse za ovinkom, in ko sta šla tako sama in tiha, je sklonila Tončka glavo, vztrepetale so trepalnice in solze so kanile na snežena tla.

Samotna in prazna je bila vsa daljava, sneg je ležal vse naokoli, tuintam je zaklicala žalostna ptica, letela je mimo lačna in plašna...

Vila se je v daljavo snežena cesta, črno grmovje se je dvigalo ob njej, kar so nesle oči...

Nikogar ni bilo na vsi poti. In sredi tiste samote se je približala Tončka bratu, tesno se ga je oklenila in tesno se je stisnilo k njemu njeno drobno in slabotno telesce. In tako sta ostala sredi samotne ceste tesno združena — vabile so daljave, vabila je naprej neskončna cesta...

Nobenega glasu ni bilo od nikoder; ni zaklical pastir, ni se oglasil zvonec, ni letela mimo preplašena ptica...

„Zbogom, Tončka!“ ...

Razklenil je njene drobne in mrzle roke in poljubil je njeno belo čelo.

Tako je ostala sama sredi samotne ceste; oddaljili so se koraki, zavihral je havelok v daljavi, gubila se je črna postava sredi neskončne beline, manjšala se je in izginila...

Burja je pihnila, zajčali so gozdovi, počile so trhle veje, samotno žvižganje je šlo čez daljave...

